PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA trg GOLDONI 1, I. NAD.
Telefoni: Uredništvo 93-806 in 93-808 — Uprava 93-807
Rokopisi se ne vračajo.
OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12 in od 15 do 18 - Tel. 93-807
CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40 lir, finančni in pravni 60 lir, osmrtnice 70 lir.
NAROČNINA
Cona A: mesečna 240, četrtletna 700, polletna 1300, celoletna 2400 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din.
Čekovni račun na ime «Ljudska založba»: Trst 11-5156; Reka 45-301; Ljubljana «Primorski dnevnik» — uprava 60-4045-34.

Leto III - Cena 10 lir - 6 jugolir - 2.50 din | TRST četrtek, 13. novembra 1947 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 745

FLRJ zahteva razpust Akcijske rep. stranke Julijske krajine v Trstu

Pred nekaj dnevi je vlada FLRJ pri zunanjem ministrstvu ZDA protestirala proti ustanovitvi republikanske akcijske stranke Julijske krajine v Trstu, ki si je na svoji ustanovni skupščini postavila za geslo (glej točko 7 «Politične izjave» ustanovne skupščine, objavljeno v tedniku «Emancipazione» z dne 26. oktobra t. l.): «La Venezia Giulia ai Giuliani all'ombra del tricolore d'Italia», in ki ima namen razbiti integriteto ter neodvisnost Svob. tržaškega ozemlja ter ogroža teritorialno integriteto FLRJ. Zaradi tega vlada FLRJ v svojem protestnem pismu zahteva, da se ta stranka takoj razpusti, njeni voditelji pa aretirajo.

Neštetokrat smo v našem listu ponovno razkrinkavali iredentizem in teroristične metode akcijske stranke pred in po razpustu CLN-a, pred in po ustanovitvi tako imenovane «Giunte» nacionalističnih italijanskih strank. Akcijska stranka pa je v bivšem CLN-u s svojo nepomirljivo politiko, predvsem do nas Slovencev, prednjačila in prednjači še danes v «Giunti». Še pred podpisom mirovne pogodbe je civilna policija našla v prostorih stranke skladišče orožja, kasneje aretirala nekaj njenih članov — in seveda kmalu tudi izpustila. Primer Padovana, čigar mila obsodba spričo predobro znanega milega postopanja CP s tržaškimi šovinisti, je najboljši znak kakšne kazni je bil prav za prav vreden ta dan akcijske stranke. Sedež stranke je bil vedno zbirališče teroristov — njenih članov za vse akcije proti manifestacijam demokratičnega tržaškega ljudstva. Toda na tem mestu ne bomo naštevali vseh primerov akcij te akcijske stranke, omenimo naj le dve njeni glavni in bistni karakteristiki:

1. Akcijska stranka izrecno ne priznava novo ustanovljene države v Evropi, ki se imenuje Svobodno tržaško ozemlje, na katerem ona deluje. To izhaja jasno iz prej omenjene njene «politične izjave» na ustanovni skupščini. Jasno je, da takšne stranke, ki zanika obstoj države, na kateri deluje, nobena vlada ne more trpeti. Izjema je samo anglo-ameriška vojaška vlada na STO-ju.

2. Akcijska republikanska stranka se je ustanovila — ne kakor bi bilo logično samo za področje STO-ja, temveč za vso Julijsko krajino, čeprav je največji del Julijske krajine sestavni del FLRJ. Očitno je, da v tem dejstvu tiči namen, odcepiti vso Julijsko krajino od FLRJ, s čimer ta stranka ogroža teritorialno integriteto sosedne države FLRJ in s tem krši mirovno pogodbo z Italijo, katero je angloameriška vojaška uprava dolžna spoštovati in njene določbe ščititi in izvajati.

Toda angloameriška vojaška uprava spričo obeh teh dejstev ni smatrala za potrebno ničesar ukreniti. Pod sedanjo angloameriško vojaško upravo sedijo v upravnih in posvetovalnih organih samo in zgolj predstavniki tistih in samo tistih strank, ki nove, na določilih mirovne pogodbe z Italijo ustanovljene države — STO-ja — sploh ne priznavajo, in je vsa njihova borba z vsemi razpoložljivimi sredstvi v danih okolnostih naperjena prav v cilju uničenja te države in priključitve njenega ozemlja k drugi državi — Italiji.

Ta cilj pa je izvedljiv le proti jasnim določbam mirovne pogodbe, to je le potom sile. Uporaba sile pa v tem primeru pomeni pripravo na novo vojno, ki jo te stranke vršijo na našem ozemlju v okviru pripravljanja nove vojne, ki jo vrše na primer ameriški vojni hujskači v svetovnem merilu.

Če bo torej angloameriška vojaška uprava takšne politične organizacije na STO-ju še nadalje dopuščala, je očitno, da tudi ona služi vojnim hujskačem in njihovi politiki. Kajti prav proti takšni politiki je naperjena upravičena zahteva vlade FLRJ: razpust najstrupenejše vojnohujskaške organizacije STO-ja in aretacija njenih voditeljev.

De Gaulle prodaja Francijo in hoče zatreti sindikalne organizacije

Krvave demonstracije v Marseilleu - Protestne stavke

Pariz, 12. — General De Gaulle je na tiskovni konferenci podal nekaj izjav o svojih političnih ciljih. Predvsem grozi sindikatom, da se morajo prihodnje volitve v sindikalne organizacije izvesti tako, da bodo izvoljeni «pravi delavski zastopniki». Nato je omenil komunistično stranko in dejal, da ne predvideva njenega takojšnega razpusta. Glede Nemčije se De Gaulle zavzema za gospodarske sporazume s to deželo, v kolikor bo v bodoče zapadno nemško gospodarstvo povezano s francoskim. Na noben način pa ne sme Nemčija biti združena ter centralizirana in Porurje mora ostati pod mednarodnim nadzorstvom.

V nadaljnjih izvajanjih je De Gaulle dejal, da ogroža Francijo neka država, ki ima oporo v notranjosti države. Zaradi tega morajo Francozi skupno z drugimi narodi organizirati obrambo. Ker pa je Francija najbolj ogrožena, naj ona prevzame za to organizacijo iniciativo in prične pogajanja z ZDA in drugimi evropskimi državami.

De Gaulle napoveduje razširitev svojega gibanja in pravi, da predstavljajo socialisti in demokristjani tretjo skupino, ki se bo morala držati enako oddaljena od komunistov in degolistov. Nikakor pa da ne predstavlja ta tretja skupina republike, ker nima za seboj ljudstva.

O Angliji je pripomnil, da dvomi, da bo mogla sedanja politična organizacija — pri čemer je mislil laburiste — obvladati gospodarske težkoče in da želi, da bi se v Angliji oblikovalo novo gibanje angleškega ljudstva. Končno je potrdil, da se je leta 1945 namenoma izognil sestanku z Rooseveltom.

Pariški list «Ce Soire» komentira De Gaullov govor. V uvodniku z naslovom: «De Gaulle je za obnovo Nemčije in hoče dati Francijo na razpolago ZDA za primer vojne proti Sovjetski zvezi», se list vprašuje, če se general zaveda nezakonitosti stališča, ki ga zavzema proti sindikatom in strankam. V resnici, mučno Splošno združenje dela, ki je odločeno upreti se vsakemu fašističnemu podvigu, ni pri srcu človeku, ki se uči za diktatorja, ki bo skušal vzdrževati vse one, ki se zatekajo k Američanom, kjer iščejo direktive, da bi razgnali to združenje. List vprašuje De Gaulla, kako si zamišlja povečanje proizvodnje, če bo vodil protidelavsko politiko in če bo poostril ukrepe proti delavcem.

V socialnem pogledu pomenijo De Gaullova izvajanja sklicevanje na star korporativni sistem, ki ga je uvedel Pétain v času okupacije. Glede na stališče De Gaulla proti ZDA zaključuje list, da se je De Gaulle razkrinkal s tem, ko združuje svoj glas z onim preko Atlantika in organizira vojno proti Sovjetski zvezi in demokracijam Vzhodne Evrope.

V Marseillesu je prišlo včeraj do velikih demonstracij. Do incidentov je prišlo tudi na prvi seji mestnega občinskega sveta. Pri tem sta bila ranjena novi degolistični župan, komunistični poslanec Cristofuli in trije komunistični občinski svetovalci. Demonstranti so tudi odstranili ameriško zastavo z balkona mestnega poslopja. Do spopadov je prišlo tudi v raznih barih in nočnih lokalih.

Na sodišču pa je množica vdrla v notranje prostore in omogočila beg treh obtožencev, ki so bili aretirani med demonstracijami prejšnje dni.

Glede na te incidente so pristaniški delavci, pomorščaki, kovinarji in stavbeni delavci sklenili protestno stavko.

Tajnik sindikata mlinarskih nameščencev pariškega okrožja je izjavil, da bodo pričeli mlinarji jutri s stavko, če delodajalci do petka ne bodo pristali na opravičene zahteve svojih nastavljencev.

Novi zločini fašistov v Italiji

Milan, 12. — Fašistični zločinci, ki uživajo potuho De Gasperijeve vlade, so v noči na torek v bližini Milana napadli tri delavce, ki so se vračali z dela in jih težko ranili.

Temu zločinu se je včeraj pridružil nov zločin, ko je neki fašistični veleposestnik streljal na skupino delavcev, ki so prišli v Milan, da protestirajo zaradi omenjenega napada. Danes pa je na sedežu milanske komunistične partije eksplodirala bomba, ki k sreči ni zahtevala človeških žrtev. Povzročila pa je večjo škodo.

Danes so v Milanu proglasili stavko v vseh tovarnah kot protest proti fašističnim napadom. Ljudstvo je na vse fašistične zločine in izzivanje odločno odgovorilo in v razjarjenosti razdejajo prostore stranke «Uomo qualunque» in stranke «Movimento sociale italiano». Napadlo je tudi prostore neofašističnega lista «Il Mattino d'Italia» in tako pokazalo, da ne bo več trpelo fašističnih izzivanj.

Tudi po ostalih mestih Italije so delavci priredili protestna zborovanja.

PREDKONGRESNI SESTANEK MESTNEGA AKTIVA SIAU

Okrepitev SIAU in borba za mir glavna naloga resničnih demokratov

Snoči ob 19. uri je bil v kulturnem krožku «Chimici» sestanek razširjenega mestnega aktiva SIAU. Na sestanku so razpravljali o političnih in organizacijskih vprašanjih, predvsem v zvezi s pripravami za mestni kongres SIAU.

Sestanek je otvoril tov. Ferlan, ki je podal politično poročilo. Tov. Ferlan je dejal: Sklepna resolucija ustanovnega kongresa SIAU za STO je postavila mestno organizacijo SIAU pred vrsto problemov, katerih rešitev ne zahteva le skrajnih naporov vseh naših sil, temveč nam nalaga dolžnost in nujnost, da pritegnemo v naše ljudsko gibanje tudi one ljudske množice, ki tavajo brez prave usmeritve pod vplivom propagande zastarelih ideologij.

Nove in ne ravno lahke naloge nas silijo, da preuredimo ustroj naše organizacijske strukture z namenom, da jo okrepimo, razširimo in poglobimo naše prodiranje med široke ljudske množice, da zbudimo v vseh, ki so nam voljni slediti, največjo aktivnost.

BORILI SE BOMO PROTI VOJNIM HUJSKAČEM

Tako na mednarodnem polju kakor na zelo utesnjenem ozemlju, ki je pod okupacijo anglo-ameriških sil, opazujemo, da zavzemajo predstavniki naših bivših zaveznikov stališče, ki očitno gre v prid reakcionarnim strankam in kažejo odkrito sovražnost napram vsem demokratičnim gibanjem, zlasti pa proti SIAU. To pa nas ne preseneča, ker vključuje SIAU v STO vse ljudske sile, ki se borijo za mir pri nas in v svetu proti mednarodnemu bloku vojnih hujskačev. Ti hujskači imajo ves interes, zanetiti novo vojno, mi pa jim bomo to preprečili, ker vemo, da v vojni največ trpi ravno ljudstvo.

Demokratične sile v STO lahko odigrajo za ohranitev miru odločilno vlogo. Vsi vojni hujskači se zavedajo, da je STO primerno ozemlje za netenje sporov med nasprotujočimi si silami sveta, in bi radi ustvarili iz našega ozemlja novi Gdansk za tretjo svetovno vojno. Posebno kočljiv in odgovoren položaj, v katerem smo, zahteva od nas skrajno previdnost, izredno mirnost in neobičajen čut realnosti, kar nas bo usposobilo, da obvladamo vse dogodke v težkih trenutkih.

Ker se zavedamo velike odgovornosti, ki jo nosimo pred svetom za ohranitev miru, smo sprejeli in priznali STO in si postavili delovni program, ki jamči mir in svoboden razvoj nove države.

ZMEDA V NASPROTNEM TABORU

Po tej poti bomo slediti tudi v bodočnosti in prisilili reakcionarne stranke, da se s svojo blazno politiko terorizma popolnoma izolirajo. S to politiko bodo oddajili od sebe množice, ki si žele miru, ter sami sebe obsodili na propast. Taka je usoda vseh političnih gibanj, ki se opirajo na šovinizem. Politična linija, ki smo si jo začrtali in jo izvajali, že daje svoje sadove. Znatne demokratične sile so pristopile k nam, kar je ustvarilo v nasprotnem taboru precejšnjo zmedo. Vedno bolj se opaža neugodje in zadrega naših nasprotnikov, kar potrjuje klavrn potek šovinističnih manifestacij prve dni novembra. Prebivalstvo je namreč sito nacionalistične retorike in zahteva politiko miru in sporazuma tukaj živečih narodnih skupin; politiko, ki bo upoštevala stvarne potrebe našega mesta, oživila našo industrijo in vzpostavila gospodarske stike z zaledjem. O zmedi v nasprotnem taboru nam potrjuje tudi polemika med raznimi njihovimi časopisi, saj piše «Lunedì» o «slabih Italijanih», in se zaganja celo proti Združenju bojevnikov.

Pri tem je značilno to, da so se v Ladjedelnici Sv. Marka pridružili proslavi 30-letnice Oktobrske revolucije tudi številni socialisti. Vsi ti prepiri med temi strankami pa nam nalagajo dolžnost, da še okrepimo naše delo za pridobivanje množic, ki so še daleč od nas.

ŽIVLJENJSKOST PROGRAMA SIAU

Naš program je pokazal veliko življenjskost in je sposoben zbrati okoli sebe vse demokratično ljudstvo. Ta program je pravi program Ljudske fronte in zanj moramo pridobiti zlasti žene in mladino, od katerih še mnogi stojijo ob strani. So pa še druga važna vprašanja. Vojaška uprava je določila carinsko mejo na Morganovi črti in s tem razbila gospodarsko enotnost obeh področij STO-ja. Po drugi strani pa je odpravila vsako carinsko kontrolo na meji med STO in Italijo. S tem hotela favorizirati trgovino z Italijo in sabotirali blagovno izmenjavo z Jugoslavijo, oziroma z dobršnim delom STO-ja.

Vsi ti ukrepi so le izraz sovražne politike, ki jo vodijo imperialisti proti demokratičnim vzhodno-evropskim silam.

Kar se tiče sodelovanja v conskem svetu, je treba poudariti, da nismo nikoli ponudili sodelovanja v mestnem niti v conskem svetu, temveč prejeli vabilo za sodelovanje od polkovnika Carnesa. Ko smo pristali na sodelovanje, smo spravili ZVU v veliko zadrego, saj je upala, da se bomo sodelovanju odrekli ter nas bo nato lahko pred javnostjo obtožila, da nočemo pomirjenja in izboljšanja gospodarskega položaja.

Sedaj bi bilo vsako čakanje odveč, reakcionarji pa naj vedo, da se bomo tudi izven teh svetov borili za interese delovnega ljudstva kakor smo se borili do sedaj.

ORGANIZACIJSKO POROČILO

Nato je podal tov. Srečko organizacijsko poročilo. Orisal je razna organizacijska vprašanja in nekatere pomanjkljivosti. Dejal je, da je treba mobilizirati najširše ljudske množice na konkretnih vprašanjih, zlasti pa na gospodarskih. Tudi vprašanje šole je največjega pomena za vse prebivalstvo, saj pošteni demokratje ne morejo dovoliti, da bi njihove otroke vzgajali fašisti. Stalna in neizprosna borba za reševanje vseh perečih vprašanj je edina pot, ki vodi k novim uspehom. To borbo je treba osredotočiti tam, kjer je ljudstvo najbolj prizadeto.

Potem je tov. Srečko govoril o ustanovnem zborovanju SIAU, ki bo 7. decembra in o pripravah za izvolitev delegatov za to zborovanje. Priprave za mestno zborovanje SIAU pa ne smejo postati golo zbiranje delegatov, temveč je treba povabiti na konference tudi tiste ljudi, ki so nam po svojih težnjah najbližji. Te priprave naj bodo tudi pomenile utrditev in razširjenje SIAU. Na nove provokacije imperialistov moramo odgovoriti z uspešnim delom, da bomo postali trden člen v široki protiimperialistični fronti.

DISKUSIJA

Po obeh poročilih se je razvila živahna diskusija, h kateri se je oglasilo precejšnje število govornikov. Tov. Križmančič je med ostalim omenil namere VU, da prepreči izmenjavo blaga med Jugoslavijo in STO-jem, in omenil, da krožijo po mestu govorice, da bodo morali trgovci na vse blago napisati, od kod prihaja. To naj bi pomenilo nič drugega, kot bojkotiranje jugoslovanskih pridelkov. Tov. Križmančič je pozval nato vse bivše preganjance, naj se oklenejo svoje organizacije in jo okrepijo ter poudaril pomen prihodnjega «Božiča otroka 1947».

Menichino je potem govoril o mladinskih vprašanjih, tov. Carletta pa o ženskih. Poudarila je zlasti pomen šole in pomanjkljivo vzgojo otrok. Dejala je, da skušajo zavirati širitev kulture med delavsko mladino, da bi jo tako laže zasužnjevali.

Tov. Pauli je govoril o poizkusu ustanavljanja terorističnih fašističnih celic v tovarnah, drugi tovariš je omenil težkoče, ki jih delajo občinskim nameščencem, ki so pristaši naprednih organizacij.

Za tem je tov. Enea spregovoril o konkretnih nalogah spričo pripravljanja kongresa in dejal, da bo 20. novembra začelo novo tekmovanje za pridobivanje novih članov SIAU. Končno je tov. Ferlan povzel diskusijo, s čemer se je sestanek zaključil.

Z NAČRTOM O «POMOČI»

se hočejo monopolisti ZDA znebiti ostalih konkurentov

Beograd, 12. — Harrimanov načrt za pomoč Evropi je še vedno predmet komentarjev. Tako piše beograjska «Borba», da ne predstavlja ta načrt nič drugega kakor Trumanovo doktrino o zasužnjenju. Harrimanov načrt ima za osnovo svojega programa ekspanzionizem ameriških monopolistov v Evropi, katerega opravičuje s «komunistično nevarnostjo» prav tako, kakor je delala nacistična propaganda. Na ta način so podedovali ameriški imperialisti Hitlerjeve «protikomunistične metode» in njegov program za vladanje Evrope. Ta protidemokratični načrt ima namen dovesti zapadne evropske narode v položaj, v katerem sta danes Grčija in Turčija.

V gospodarskem pogledu je Harrimanova ocenitev evropskih potreb mnogo manjša, kakor pa ocenitev, ki se naslanja na podatke 17 držav. Ta razlika znaša samo za leto 1948 1 milijardo 379 milijonov dolarjev.

«Borba» nadaljuje, da se hočejo ameriški monopolisti s svojim načrtom o pomoči znebiti zapadnih evropskih konkurentov na področju pomorskega prevoza, pomorske trgovine, pomorske gradnje in na vseh trgih zapadne poloble. Harrimanovo poročilo zahteva celo znižanje carin v evropskih deželah in odpravo nadzorstva nad tujimi valutami, kar pomeni popolno preplavljenje evropskega trga z ameriškimi trusti.

Članekar za tem poudarja, da so ZDA pod pretvezo pomanjkanja nekaterih proizvodov samim Američanom vzeli Evropi možnost, da bi nakupila v ZDA potrebne izdelke, ki jih potrebuje za razvoj svoje industrije. Poleg tega imajo ameriški imperialisti namen pripraviti svoji industriji in trgovini popoln monopol v zapadni Nemčiji in izriniti iz teh pokrajin že v letu 1948 vsak vpliv svojih angleških in francoskih zaveznikov. Vzporedno s tem pa hočejo oživeti militaristično in fašistično Nemčijo, vse to v škodo varnosti evropskih narodov.

List zaključuje, da vsi ti temni nameni zasledujejo samo namen, da bi pod krinko pomoči podjarmili evropske zapadne narode ter jih spremenili v sužnje ameriškega kapitala.

Podobno komentira Harrimanov načrt londonski «Daily Worker», ki piše, da je značilno, da očita Harriman pariški konferenci 17 držav, da ni upoštevala Nemčije. Hkrati odklanja delitev držav med zaveznike in sovražnike. Nasprotno pa loči države po njihovem stališču napram socializmu in komunizmu. Vse države, ki dajo nekaj na svojo neodvisnost, se bodo uprle tej politiki, ki ji ni za obnovo, marveč za podjarmljenje evropskih držav.

Tržaška brigada „Čermelj" proglašena za udarno

Beograd, 12. — Med inozemskimi brigadami na mladinski progi, ki so bile proglašene za udarne, so tudi brigade koroških Slovencev, tržaška brigada «Sergij Čermelj» in brigada republikanske Španije. V tržaški brigadi je bilo proglašenih 20 udarnikov, 30 pa je bilo pohvaljenih.

Obnovitev trg. pogajanj med ZSSR in Anglijo

London, 12. — V trgovskih krogih se govori, da bo minister za trgovino Harold Wilson odpotoval proti koncu novembra v Moskvo, kjer bodo obnovili trgovinska pogajanja med Anglijo in ZSSR.

Holandci ropajo in pobijajo u Indoneziji

Djokjakarta, 11. (Tass) — Indonezijsko ministrstvo za informacije je objavilo knjigo, ki navaja izpovedi očividcev in objavlja druge dokumente, ki dokazujejo grozodejstva nizozemskih vojakov na otoku Celebesu v letih 1946 in 1947.

Knjiga vsebuje na stotine primerov ropanja in navaja, da so Holandci na področju Palopo pobili okoli 5 tisoč oseb in uničili nad 700 hiš.

Knjiga navaja tudi, da je bilo v zadnjih dveh letih pobitih na vzhodnem delu Celebesa skupno 30 tisoč nedolžnih ljudi, med njimi tudi žene, starci in otroci.

V Jakarti so ustanovili združenje naprednih holandskih strokovnjakov v Indoneziji. Združenje je objavilo izjavo, da so napredni holandski državljani v Indoneziji za ustanovitev neodvisne indonezijske republike, ki naj bi obsegala vse tamkajšnje otoke.

130.000 delavcev stavka v Argentini

Buenos Aires, 12. — Včeraj je zapustilo delo 130.000 kovinarskih delavcev. Za 48 ur bodo zasedli tovarne, ki jih bodo zapustili, če njihove zahteve ne bodo sprejete.

Izvajanje agrarne reforme v Bolgariji

Sofija, 12. — Namestnik ministra za poljedelstvo Tončev je predložil podatke o agrarni reformi v Bolgariji. Do sedaj je 90.000 kmečkih in delavskih družin prejelo 114.543.000 ha zemlje. Minister je poudaril, da bodo predlagane spremembe zakona o zemljiški posesti omogočile popolno izvedbo agrarne reforme in dokončno likvidacijo velikih posestev.

Videmski prefekt (po glavi mu roj Mussolinijeva parola: «Il problema delle minoranze non si pone, ma si rovescia») delegatom Beneških Slovencev: «Kako naj vem, da že 1300 let živijo na področju pokrajine, ki je pod mojo upravo, Slovenci, ko se takrat še nisem niti rodil!»

PULJSKI MENIHI v službi tujih vohunov

„Narodni list" ugotavlja, da so tajno radijsko postajo postavile angloameriške oblasti

Zagreb, 12. (ATI) — *«Narodni list» objavlja komentar o odkritju vohunske mreže v samostanu sv. Antona v Pulju. List ugotavlja, da so radijsko oddajno postajo postavile anglo-ameriške oblasti, ki so dobavile tudi razne nadomestne dele.*

Med anglo-ameriško zasedbo se je pater Gemiero vadil v uporabljanju postaje in menihi iz samostana so dobili podrobna navodila od tujega vohunskega centra z nalogo, da razširijo vohunsko mrežo po vsej Istri.

List ugotavlja dalje, da je odkritje postaje v Pulju pokazalo, čemu se imperialisti tako potegujejo za rešitev protiljudskih duhovnikov, ki so prejeli zasluženo kazen. Medtem ko se nadaljuje zagrizena gonja zaradi dogodkov v Lanišču, bo odkritje vohunskega centra v Istri le povečalo gonjo vatikanskega in De Gasperijevega tiska. Toda zaganjanje hlapcev imperializma ne bo rešilo zločincev pred zasluženo kaznijo.

Ponovna obsodba Francovega režima

Lake Success, 12. — Pododbor politične komisije je glede španskega vprašanja soglasno sprejel resolucijo, ki so jo predlagale delegacije Kube, Guatemale, Mehike, Paname in Urugvaja, s katero obnavlja sklep, dosežen že preteklo leto v OZN in Francovo Španijo. Resolucija izraža zaupanje, da bo Varnostni svet zavzel stališče, ki odgovarja sedanjemu položaju.

Predstavniki Belgije, Luksemburške in Holandske so predlagali, naj skupščina obsodi Argentino, ker ni v smislu sklepa odpoklicala iz Madrida svojega poslanika. Predlog zaradi odpora republik Latinske Amerike ni bil sprejet. Jugoslovanski, sovjetski in poljski delegati so sprejeli kompromisni predlog.

Nadalje je bila s 33 glasovi proti enemu in 12 vzdržanim sprejeta resolucija o vprašanju vojnih beguncev, ki predvideva ustanovitev mednarodne organizacije za begunce.

Na banketu inozemskega tiska v New Yorku, katerega so se udeležili najznamenitejše politične osebnosti, kakor tudi znanstveniki in umetniki, je med drugimi govoril tudi sovjetski delegat Višinski. Poudaril je, da je zunanja politika SZ za sodelovanje in mir v nasprotju s politiko, ki jo zasledujejo nekatere osebe v ZDA in Angliji in ki se izraža v sovraštvu proti Sovjetski zvezi. Glede ppropagande na novo vojno se je Višinski zgražal, da je OZN sprejela malo pomembno resolucijo, ki ni v nobenem razmerju z važnostjo dogodka.

Končno je Višinski protestiral proti ustanovitvi male skupščine, ki nasprotuje načelom osnovne listine in ki je bila sprejeta na podlagi pritiska večine. Ista večina je šla tako daleč, da je zahtevala sprejem v OZN Portugalske, ki je «alter ego» Francove Španije, medtem ko se je večina protivila sprejemu Albanije, ki se je borila proti fašistom in Nemcem od prvega dneva vojne.

Francov teror se nadaljuje

Madrid, 12. — Radio svobodne Španije «Pirenejski radio» poroča o terorju in o aretacijah po vsej Španiji. Tako so aretirali 39 kmetov v Granadi pod obtožbo, da so bili partizanski kurirji.

Več delavcev so aretirali po raznih tovarnah pri zadnjih volitvah volitvah v fašistične sindikate. Kljub frankistični propagandi in terorju so te volitve docela propadle. Tajna policija je v neki tovarni v Biskaliji aretirala dva delavca, ki sta delila letake in pozivala delavce, naj se volitev vzdržijo. Na 800 delavcev te tovarne se je volitev udeležilo samo 86.

Indija odtegnila kandidaturo za Varnostni svet

Lake Success, 12. — Indijska vlada je s posebno noto uradno sporočila, da odteguje svojo kandidaturo za Varnostni svet. S tem bo omogočena izvolitev Ukrajine.

Indija izjavlja v noti, da ostajajo po izločitvi Avstralije iz Varnostnega sveta vsa področja Indijskega oceana in južnovzhodne Azije brez zastopstva. Do sedaj je Indija vztrajala na svoji kandidaturi, da protestira proti uradnim sporazumom glede sestave svetov, pri katerih ni bila Indija nikoli udeležena. Svojo noto zaključuje, da je odtegnila kandidaturo samo zato, da se v stvari pride z mrtve točke, da pa vztraja na svojem protestu.

REKA. — V kratkem bo na Reki začel izhajati nov italijanski tednik, ki bo uradno glasilo sindikatov.

Egiptske zahteve glede Libije in Eritreje

Kairo, 12. — Kralj Faruk je v prestolnem govoru omenil napore Egipta za združitev Sudana in za odpravo angleško-egiptske zavezniške pogodbe iz leta 1936. Kralj Faruk predvideva možnost obnove pogajanj z Anglijo, če bo ta pripravljena sprejeti pravične zahteve Egipta.

Glede bivših italijanskih kolonij omenja samo libijsko vprašanje in zahteva popolno neodvisnost te dežele, ki mora biti prosta vsake tuje vlade in to v kateri koli obliki.

Egiptska vlada je poslala komisiji za bivše italijanske kolonije noto, s katero zahteva priključitev severnega dela Eritreje Sudanu in južnega dela Abesinji. Glede Somalije predlaga egiptska vlada, naj pripada ali Abesiniji ali pa Keniji in sicer v obliki zaupniške uprave. Libija pa da mora na vsak način postati neodvisna država.

Mladinska proga bo 16. t. m. izročena prometu

Zenica, 12. — Po 228 dneh dela in 14 dni pred določenim rokom bodo 16. novembra slovesno izročili prometu mladinsko progo Samac-Sarajevo, ki je največje delo v prvem letu jugoslovanske petletke.

Ta dan bo v Sarajevu velika slovesnost. Ob 8. uri zjutraj bodo na novi sarajevski postaji slovesno sprejeli prvi vlak in odkrili spominsko ploščo, popoldne pa bo po sarajevskih ulicah velika povorka mladinskih brigad.

Odprli bodo tudi razstavo slikarjev in kiparjev na mladinski progi in dokumentarno razstavo o graditvi te proge.

DAVKI V SOVJETSKI ZVEZI

Kakor vsaka druga država tako potrebuje tudi sovjetska država fonde, da lahko zajamči poslovanje javnih ustanov, tovarn, rudnikov, železnic, vodnih in zračnih transportov itd. Vse to pripada državi in ta mora torej nositi stroške ne samo za vzdrževanje, pač pa tudi za graditev tovarn, železnic itd.

Razen tega izdaja sovjetska država tudi ogromne zneske v socialne in vzgojne namene. Dovolj je, če omenimo, da od 374 milijard rubljev izdatkov, ki jih proračun za leto 1947 predvideva, gre v narodno gospodarstvo približno 132 milijard rubljev, v naprave, ki služijo socialnemu in vzgojnemu namenu pa nad 107 milijard rubljev. Ti dve postavki zavzemata približno dve tretjini državnega proračuna.

Toda kljub ogromnim izdatkom v državnem proračunu niso davki visoki. To pa zaradi tega, ker sloni proračun predvsem na kapitalu državnih podjetij. Individualni davki predstavljajo samo minimalni odstotek. Proračun za leto 1947 predvideva za vso državo 28 milijard rubljev davkov, plačanih po prebivalstvu, to je 7.1% vseh dohodkov.

Kakšne davke plačuje sovjetski državljan? Predvsem imamo dohodninski davek, ki ga plačujejo delavci in uradniki. Odstotek tega davka je odvisen od dohodka delavca. Kdor ne zasluži preko 3120 rubljev letno (260 rubljev mesečno), je oproščen tega davka.

Zdravniki, advokati in drugi, ki razen dela v državnih podjetjih in upravah imajo še druge dohodke, ki izhajajo iz zasebnega izvrševanja poklica, plačujejo dodatni davek na te dohodke. Najmanjši odstotek za te dohodke je 2%.

Obrtniki, ki so člani «artelov» (obrtniške proizvajalne zadruge), plačujejo davek, ki je za 10% višji od davka, ki ga plačujejo uradniki in delavci. Obrtniki, ki niso člani proizvajalnih zadrug, in druge osebe, ki imajo dohodke, ki izhajajo iz drugačnega dela, kakor je redno plačano delo, plačujejo višji davek.

Državljani, ki so odlikovani z redi Sovjetske zveze, so oproščeni vsakega davka na plače.

Delavcem in uradnikom, ki vzdržujejo več kakor tri osebe, se zniža davek za 30%. Popolnoma so oproščeni davka vojaki in upokojenci.

Tudi kolhozniki plačujejo davke. Razen dohodkov kolhozov, ki se razdelijo med kolhoznike (na ta dohodek se ne plačuje davek), imajo člani kolhozov tudi dohodke iz svojega individualnega dela in ta dohodek je podvržen zemljiškemu davku. Ta davek plačujejo tudi posamezni kmetje, ki niso člani kolhozov.

Zakon predvideva razne možnosti oprostitve. Oproščene so davkov družine kolhoznikov in posameznih kmetov, če je en član družine vpoklican pod orožje. Oproščeni so vojni in delavski invalidi. Odstotek davka se zniža tistim, ki vzdržujejo številno družino.

Državljani Sovjetske zveze, ki nimajo otrok, ali pa ki imajo majhno družino, plačajo poseben davek. Ta davek plačujejo moški od 20 do 50 let in ženske od 20 do 45 let. Kdor ima več kot tri otroke, ne plačuje tega davka.

Sovjetski davki so stalni in ostanejo na isti višini več let. Posebni vojni davek, ki je bil uveden med vojno, je bil že odpravljen ob koncu vojne. Že proračun leta 1946 je predvideval zmanjšanje dohodkov iz naslova davkov za 40% in to ravno zaradi tega, ker je bil odpravljen vojni davek.

Prva številka glasila informacijskega urada

Beograd, 12. — Izšla je prva številka uradnega glasila informacijskega urada komunističnih strank v Beogradu.

Razen poročil, ki jih je že objavil dnevni tisk, objavlja list poročilo Ždanova o mednarodnem položaju in Kardeljev članek o borbi jugoslovanske komunistične stranke za narodno neodvisnost za ljudsko oblast in za obnovo. List objavlja tudi članek Ladislava Gomulke o delovanju poljske komunistične stranke. Vsi ti članki so bili v obliki poročila prečitani na varšavski konferenci.

Uvodnik govori o nalogah glasila, ki se bori za mir in ljudsko demokracijo in pomaga vsem komunističnim strankam, da združijo ljudstvo v enoten tabor za borbo proti monopolistični, imperialistični in protidemokratični politiki.

List pozdravlja vse demokratične narode in vse rodoljube, ki se borijo za čast, svobodo in neodvisnost svojih držav. Pozdravlja tudi vse komunistične stranke, ki vodijo borbo antifašistov proti ameriškim ekspanzionističnim načrtom.

Teden slovenskega filma

Ljubljana, 12. — Od 1. do 8. decembra bodo proslavljali «Teden slovenskega filma», da popularizirajo filme slovenskega podjetja «Triglav film» in najboljše inozemske filme. Predvajali bodo slovenske dokumentarne filme ter francoske, češkoslovaške in sovjetske umetniške filme.

Udeleženci varšavske konference

HILARIJ MINC — *Rojen v Kasimierszu na Visli leta 1905. Dovršil je prve študije v varšavski gimnaziji in se je še mlad pridružil delavskemu gibanju. Ker ga je policija preganjala in mu onemogočila nadaljnji študij na Poljskem, je moral oditi v Francijo, kjer je dokončal svoje študije na univerzah v Parizu in Tolozi. Pri tem je bil v stalnih stikih z delavskim gibanjem. Leta 1928 so ga izgnali iz Francije kot «nezaželenega tujca», ker je organiziral stavko skupine poljskih rudarjev, ki so delali v severni Franciji. Tedaj se je vrnil na Poljsko.*

Reakcionarna Beckova vlada ga je kmalu odstranila iz osrednjega ravnateljstva za statistiko, kjer so ga bili zaposlili zaradi njegovih visokih tehničnih sposobnosti. Ob izbruhu vojne leta 1939 se je boril proti nacistom, nato pa je pristopil k zvezi patriotskih Poljakov, ki se je ustanovila v ZSSR, in je bil imenovan za profesorja ekonomije na univerzi v Samarkandu v Srednji Aziji. Leta 1943 je vstopil v prvo poljsko vojaško divizijo, v kateri se je udeležil bitke pri Leninu ter si zaslužil vojaško odlikovanje.

Leta 1944 je bil imenovan za šefa gospodarskega urada pri poljskem osvobodilnem odboru. Bil je eden glavnih pobudnikov industrijske obnove v Sleziji, zlasti pa pridobivanja premoga. Dal je zamisel za petletni načrt za industrijo na področju premoga in sintetičnega bencina. Je poslanec delavske stranke (komunistične) v sejmu in član centralnega komiteta te stranke. Sedaj je minister za industrijo.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Le ob pomoči ljudstva bomo vzgojili svojo inteligenco

Akcija za pomoč dijakom je zajela sleherno istrsko vas. Prispevki v denarju in živežu se zbirajo povsod. V vseh vaseh so ustanovili odbore Dijaške matice, ki so prevzeli častno in kulturno obvezo pomagati revnemu, toda nadarjenemu istrskemu dijaku in mu omogočiti nadaljevanje študija.

Odbor Dijaške matice je naslovil na «Sklad za pomoč žrtvam fašizma» prošnjo za podelitev tej tako potrebni ustanovi kake pomoči. Naravno je, da je «Sklad» prošnji ugodil in nakazal 10.000.000 lir kot prispevek za zgradnjo «Dijaškega doma» v Kopru.

Dijaška matica je že kupila eno poslopje v Kopru za stanovanje dijakom in v Semedeli pri Kopru stavbišče za izgradnjo novega «Dijaškega doma». Za to je že bilo potrošenih približno pet milijonov lir. Seveda bo stroški še veliki, ker «Matica» sama vzdružuje z vsem nad polovico dijakov. Toda razumevanje ljudstva, ki množično pristopa kot podporni član, je porok, da slovenski dijak ne bo več trpel kulturne lakote in ne pomanjkanja. Ljudstvo samo mu bo omogočilo izobrazbo in dostop na višje šole, ker se zaveda, da bo prav ta mladina prihodnji steber kulture istrskega ljudstva.

Skupni dohodki za pomoč našemu dijaku do zdaj znašajo 10 milijonov 208.726 lir.

Šolske potrebščine tudi slovenskim otrokom

Starši slovenskih otrok iz Sv. Križa pri Trstu so poslali didaktičnemu ravnateljstvu na Opčinah pismo, v katerem ugotavljajo, da so dobili otroci, ki posečajo tukajšnjo italijansko šolo v dar različne šolske potrebščine, in sicer razne zvezke, puščice s svinčniki, peresnike itd. Ker se že toliko govori o načelu enakopravnosti, zahtevajo starši, da didaktično ravnateljstvo dodeli tudi slovenskim otrokom vse ono, kar prejemajo otroci v italijanskih šolah, ker bodo sicer smatrali ta darila za podkupovanje in v politične namene, da bi tako raznarodovali naše ljudstvo kot v dobi fašizma. Starši zahtevajo, naj didaktično ravnateljstvo ukrene vse potrebno, da bodo slovenski otroci v vsem enakopravni italijanskim. Starši ugotavljajo, da je prav didaktični ravnatelj odgovoren zaradi svojega vpliva in položaja, ki ga ima pri pristojnih oblasteh, da posreduje, da se to vprašanje čimprej ugodno reši.

Gregorčičeva založba

bo izdala tudi letos svoj knjižni dar, in sicer:

1.) Koledar za l. 1948.

2.) France Bevk, Mestne luči, povest.

3.) Mazalek-Budal, Murek, dogodivščine mucka-paglavčka za otroke.

Naročajte se pri lastnih prosvetnih društvih in podjetjih, v knjigarni Štoka v ul. Milano ali v knjigarni Fortunato na trgu sv. Antona Novega.

Šolska oblast in Enotni sindikati

Šolska oblast v Trstu tesno in sporazumno deluje z Delavsko zbornico; celo okrožnice, ki jih Sovraintendanca pošilja ravnateljem šol in zadevajo splošne interese učiteljstva, pošilja tudi Delavski zbornici. Vsakdo lahko tudi opazi, kako se razni tajniki in predsedniki šolskih odborov Delavske zbornice stalno sučejo po Sovraintendanci in po sobah raznih šolskih šefov. Vse drugače pa gleda šolska oblast na Enotne sindikate, kjer je včlanjenih precej italijanskih učiteljev in, to moramo še posebej poudariti, skoraj vsi slovenski učitelji in profesorji. Od teh ima Delavska zbornica, reci in piši, samo dva. Sovraintendanca ne smatra za potrebno, da bi okrožnice, ki jih pošilja v vednost Delavski zbornici, poslala tudi Enotnim sindikatom. To bi bila njena dolžnost, saj sta oba sindikata uradno priznana. Celo na dopis šolskega odbora Enotnih sindikatov se ji ne zdi vredno odgovoriti. Gospod Rubini ali gospod Tavella, zakaj ta dvojna mera?

Pa ne samo Sovraintendanca, tudi šolski oddelek ZVU, Celo šef za šolstvo na tem ozemlju gospod major Leslie, je zelo nenaklonjen šolskemu odboru ES, ki je vendar postavljen na tem mestu zato, da ščiti in brani vse učitelje, pa naj pripadajo kateri koli organizaciji.

Šolski odbor ES je oddal po svojih predstavnikih pred pričetkom šolskega leta osebno g. majorju Leslieju spomenico, v kateri je sindikat postavil predloge, ki bi bili v korist šoli in učiteljstvu. V teh predlogih ni bilo nič takega, kar bi se moglo smatrati, da ima politično ozadje. Obenem so prosili predstavniki šolskega odbora ES, da bi jih g. major osebno sprejel.

Gospod major je bil toliko prijazen, da je potrdil sprejem dopisa, omenil je pa, da jih ne more sprejeti, ker urade trenutno belijo. Od tedaj je preteklo že dva meseca in do danes še ni pozval k sebi predstavnikov šolskih sindikatov. Da pa g. major in posebno njegov pomočnik, ki ima odločilno besedo glede slovenskih šol in slovenskega učiteljstva, nista upoštevala predlogov, se samo po sebi razume, posebno še, ker je Baraga strupen sovražnik sindikatov.

In kako omenjeni pomagač sovraži ES, dokazuje dejstvo, kako preganja aktivne funkcionarje šolskega odbora ES. Tik pred koncem minulega šolskega leta je premestil tajnico ljudskošolskega odbora brez vsakega razloga, čeprav jo vsi poznamo kot pridno in vestno učiteljico, kar tudi njeni neposredni predstojniki lahko potrdijo. Na intervencijo odbora je Lesliejev pomočnik nekaj govoričil o pomanjkanju globine v njeni metodi. Ker pa je šolski odbor kljub temu še nadalje pridno deloval, se je možakar v letošnjem šolskem letu vrgel na predsednika osnovnošolskega odbora in ga odstavil kot upravitelja šole z edino motivacijo, da želi imeti drugega upravitelja, čeprav je gospod sam «enako kakor višji šolski nadzornik) izjavil, da nima nič očitati omenjenemu upravitelju. Jasen dokaz, da hoče gospod udariti aktivne funkcionarje ES?

Če bi šolski odsek VU tako tesno sodeloval s šolskim odborom ES, kakor sodeluje z Delavsko zbornico, bi se bil marsikak nesporazum in spor preprečil.

Toda vse to omalovaževanje sindikata ne bo niti najmanj strlo volje učiteljstva in prav nič razredčilo naše vrste. Nasprotno! Učiteljstvo se bo še bolj oklenilo svojega sindikata in se še nadalje borilo z nezmanjšano silo za interese šole in za svoje stanovske interese. To naj si zapomnijo vsi gospodje na šolskem oddelku VU in na Sovraintendanci.

Obvestilo študijske knjižnice v Trstu

Narodna in študijska knjižnica v Trstu obvešča javnost, da bo organiziran v njenem okviru poleg ostalih, tudi oddelek za slovenski in ostali tisk s področja Julijske krajine in Trsta v dobi po 1. 1918, zlasti tudi za tisk (časopisi, revije, knjige, arhivi, dokumenti, letaki, itd.) od l. 1941 do l. 1945, t. j. v času druge svetovne vojne in narodno-osvobodilne borbe.

Knjižnica tedaj naproša vse, ki kakor koli razpolagajo s takim gradivom, da ji javijo pismeno ter obenem sporoče pogoje odstopa ali odkupa na naslov: Narodna in študijska knjižnica, Cas. postale 8, Trieste VII.

Prosvet. društvo «S. Škamperle» vabi vse člane danes 13. t. m. ob 20.30 na članski sestanek.

Proces proti majorju Richardsonu

Branilci izprašujejo sodnike

Zaradi čudnega ameriškega postopka je bil proces odgoden za nedoločen čas

Včeraj se je pred ameriškim vojaškim sodiščem v ulici Università 8 začela razprava proti majorju Edvardu Richardsonu, šefu oddelka javnih del pri ZVU.

Ta glavni obtoženec iz afer javnih del mirno sedi pri mizi skupaj svojimi branilci in nekako zviška gleda na sodnike in občinstvo tako, da je sploh težko spoznati, da je on obtožen.

Sodišču predseduje polkovnik Watson, okoli njega pa sedi še osem sodnikov, sedem podpolkovnikov in en major; glavni tožilec je kapitan Donald Young, s pomočnikom, obtoženca pa brani kapitan Berger. Tudi ta ima pomočnika.

Javni tožilec je prebral obtožnico. Major Richardson je po obtožnici prekršil člen 95. ameriškega kazenskega zakonika, ker se je skupno z drugimi prizadeval, da bi dobil od podjetnikov denar, in čl. 96., ker je sprejemal od podjetnikov denar, uro in ker je bil v nezakoniti posesti velike vsote ameriške valute.

Po prečitanju obtožnice smo kakor po navadi pričakovali, da bo javni tožilec vprašal obtoženca, ali se čuti krivega. Toda doživeli smo iznenadenje. Obtoženčev branilec kap. Berger je tedaj dejal, da eden izmed sodnikov, to je podpolkovnik Goodwin, ne more soditi obtožencu, češ da mu je afera javnih del že znana. Po ameriškem postopku namreč sodnik ne sme prav nič vedeti o obtožbi, preden se proces začne, biti mora torej nekako popolnoma «tešč». To pa zato, da ne bi nobena stvar vplivala nanj pri sojenju. Podpolkovnik se je namreč hudo pregrešil. V listu za ameriško vojsko «Stars and Stripes» je že bil bral o tej aferi. Zato se je tedaj zgodilo čudo. Sodnik je moral priti s svojega sedeža in sesti pred sodišče, kakor je navada pri pričah ali obtožencih, in se nekako zagovarjati nasproti odvetniku Bergerju, ki ga je prav pošteno «pretipal». Dolgo časa ga je namreč izpraševal, če je že prej kaj vedel o škandalu javnih del. Nato mu je drugega za drugim pomolil več rdeče zaznamovanih člankov in podpolkovnik je potrdil, da jih je že bral. Pri tem se je majorju Richardsonu že nekam dobro zdelo. Toda sodišče, ki je dalo izprazniti dvorano, je sklenilo, da časopise lahko bere vsakdo in da bi to ne vplivalo na sodnika pri izreki sodbe. Tako se je podpolkovnik zopet vsedel na svoje mesto.

Toda odvetnik ni odnehal. Lotil se je majorja Haupta, ki se zdi najbolj učen sodnik. Dejal mu je, da se je pred 14 dnevi v neki družbi razgovarjal o Richardsonovi zadevi s kapitanom Cockerhamom, ki je tudi eden izmed obtožencev v aferi javnih del. Major Haupt je to odločno zanikal in dejal, da se je razgovarjal s kapitanom o vsem drugem. Poklicali so zato kap. Cockerhama, ki pa je dejal, da mu je major Haupt govoril ravno o Richardsonu, ko so ga skupaj pili. Tudi tega nismo razumeli, ker je menda kap. Cockerham aretiran in je nekam čudno, da je mogel piti v družbi oficirjev. Najbrž pa je to popolnoma v redu z ameriško proceduro.

Tedaj se je razvil hud besedni dvoboj med majorjem in kapitanom. Major je kapitana opozoril, da govori pod prisego, toda kapitan se ni dal ugnati in je vedno trdil svoje.

Sodišče je zopet poslalo občinstvo iz dvorane, ker nima manjše dvorane za posvetovanje. Po daljšem presledku je sodišče razglasilo, da major Haupt ne more soditi majorju Richardsonu, ker mu je njegova zadeva znana. Da bi dobilo za majorja Haupta namestnika, je sodišče odgodilo razpravo na eno uro popoldne. Toda razprava se je začela šele ob dveh. Na nesrečo niso našli namestnika za majorja Haupta in razprava je bila odgodena za nedoločen čas. Najbolj je bil pri tem zadovoljen major Richardson, ki se je smehljal nato pa zmagoslavno stopal po stopnicah na ulico in se v elegantnem avtomobilu odpeljal skupaj s svojimi branilci.

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Svetnik Lago je postal varčen

Sinočnji redni seji občinskega sveta je poleg njenega predsednika Fortija prisostvoval tudi predsednik mestne občine odvetnik Miani. Med vprašanji dnevnega reda so svetniki razpravljali o upravnih vprašanjih mestne občine. Ker bo s 1. januarjem prihodnega leta mestna občina v lastni režiji pobirala davščine, so svetniki z manjšimi izpremembami sprejeli načrt službenega položaja uslužbencev te nove samoupravne mestne davčne izterjevalnice. Prav tako je občinski svet odobril vsoto 4.500.000 lir za nakup vile iredentista Silvija Benca na Opčinah. Zakaj?

Med slučajnostmi so prečitali pismo Town Majorja, ki je odklonil prošnjo, da bi derekviriral zelenjadni in sadni trg pri Sv. Andreju. Nato so svetniki začeli pogrevati kislo zelje. Svetnik Lago, ki mu je bilo žal, da ni zastopstvo občinskega sveta bilo prisotno tedaj, ko so italijanske oblasti zasedle Gorico, je postal strašno varčen. Že na eni izmed zadnjih sej sveta je opozoril svoje kolege, da so bili 12. oktobra tramvajski vozovi polni, ko so vozili gledalce na nogometno tekmo Triestine z nekim moštvom iz Italije. 19. oktobra pa, ko je bila tekma za jugoslovansko nogometno prvenstvo, so bili rezervni tramvajski vozovi prazni; zaradi tega je protestiral proti takemu trošenju električne energije in zahteval pojasnil. No, njegovi skrbi za štednjo, ki je bolj politične narave, ker gospoda najbrže žuli, da tudi v Trstu igrajo jugoslovanska moštva, je bilo sinoči ugodeno. Upravni svet ACEGAT-a je v pismu sporočil, da je bilo 12. oktobra 34 vozov, ki so vozili na stadion in v katerih so prodali 34 tisoč voznih listkov, 19. oktobra pa so v 50 vozovih prodali 44 tisoč listkov. Pri vsem tem pa gospod Lago s tem odgovorom ni bil zadovoljen. Oglasila sta se še blebetavi svetnik Bonetti in Rinaldini. Prvi je s svojimi argumenti skušal izpodbijati te številke. Vse blebetanje teh gospodov je jasno povedalo, kaj hočejo. Na vsak način bi radi odvzeli ugodnosti gledalcem, ki posečajo tekme jugoslovanskega nogometnega prvenstva.

Končno je predsednik mestne občine odvetnik Miani sporočil prisotnim, da se je mestni občini posrečilo zaposliti nekaj tisočev brezposelnih. Za nekaj mesecev bodo baje zaposleni pri čiščenju ruševin. Poslednjič se je oglasil svetnik Bonetti, ki je protestiral proti postopanju ZVU, ki je na lastno pest, ne da bi vprašala za mnenje conski in občinski svet, enostavno priključila občino Repentabor tržaški občini.

Brezdvomno je ta korak, ki ga je napravila ZVU nedemokratičen, toda istočasno bi se lahko vprašal ta svetnik, ali je bilo njegovo imenovanje za svetnika demokratično.

Konferenca v domu «S. Škamperle»

Danes 13. t. m. bo ob 19. uri bo v kulturnem krožku «S. Škamperle» predkongresna konferenca ZAM za Sv. Ivan, Podlonjer in Lonjer. Vabimo mladino teh tektorjev, da se konference gotovo udeleži.

D'Angelo je priznal, da Luzzattova ni povedala resnice

Včeraj zjutraj je bil kapitan Dye, tožilec na razpravi proti uradnikom z urada za javna dela, poklican v sodno dvorano kot priča. Potrdil je verodostojnost nekih dokumentov z one razprave, tako da jih je lahko predsednik major Reakes prevzel kot obtožilni material proti obtoženim gradbenikom, ki jim on sedaj sodi. Za njim je govoril kot priča tudi D'Angelo, zvesti ljubimec Luzzattove. Pričal je o milijonu lir, ki jih je preko Luzzattove dal obtoženec Lionetti kapitanu Wildeu. Na vprašanja Lionettijevega branilca, odvetnika Annoscle, je priča priznal, da z izjavami, ki jih je dala v torek Luzzattova kot priča ni bilo vse v redu. Sama Luzzattova mu je takoj v torek po pričevanju priznala, da ni vsega natančno povedala, kajti bala se je, da bi se z izjavami sama obtožila izsiljevanja. V torek je namreč Luzzattova trdila, da je ona kaj malo imela opraviti s to vsoto. Kot obtožilna priča je govoril tudi inž. Svijezič, vendar je s svojim pripovedovanjem bolj razbremenjeval obtoženega podjetnika Schwarza.

Težka nesreča z bombo v Miljah

Včeraj popoldne okrog 3. ure sta se igrala 10-letni Praselj Jurij in 9-letni Gianfranco Sodnik z bombo pred svojo hišo v Miljah v ulici Sonici 225. Granata pa jima je v rokah eksplodirala. Praselj je pri tem dobil več ran po obrazu in na levi roki, dočim mu je desnico odtrgalo. Koso ga pripeljali v bolnico, so ugotovili še pretres možganov, tako da je njegovo stanje precej resno. Sodnik je dobil lažje rane in je bruhal kri. Tudi on bo ostal v bolnici okrog 15 dni. Takoj po eksploziji ju je pobral na cesti Hrovatin Germano iz Milj, ki ju je s svojim kamionom prepeljal v bolnico.

Vojaški avto in pešci

Vojaški avtomobili še vedno ne kažejo nikakega obzira do pešcev niti v najbolj prometnih ulicah.

Tako je včeraj okoli 11.30 angleški kamion povozil v ulici Carducci 26-letnega Ivana Kitiča iz ulice Cunicoli 11. Prepeljali so ga v glavno bolnico, kjer so ugotovili zlomljeno eno rebro in desno roko. Kikič bo ostal okrog mesec dni v bolnici.

V ulici Cavour je včeraj okrog 14. ure povozil amerikanski jeep Rajčiča Ermenegilda iz ul. F. Severo 32., ter mu povzročil precej globoko rano na desni nogi. Rajčič bo moral ostati v bolnici 10 dni.

Za dva milijona nogavic so ukradli

Prejšnji dan okrog 13. ure, ko so trgovine zaradi opoldanskega odmora zaprte, so neznani tatovi po podzemeljskih kanalih, iz katerih so napravili posebno odprtino, vlomili v trgovino «Calza bella» v ulici Oriani št. 10. Prebrskali so vse predale in odnesli iz trgovine vse škatle z nogavicami. Ukradeno blago je vredno okrog 2 milijona. Tatovi so odšli po isti poti. Tudi policija je šla po isti poti za njimi, toda malo prepozno, da bi jih ujela.

Nasilen ljubimec

V tržaško bolnico so prepeljali sinoči 42-letno Ivano Slabič iz Sv. Lucije pri Piranu. Imela je več telesnih poškodb in je njeno stanje precej nevarno. Izjavila je, da je bil prejšnji dan pri njej ljubimec Belič Innocente, ki jo je zaradi malenkostnih vzrokov pretepal in suval. Ljudska zaščita je Beliča aretirala.

Kontrola oddajalcev sob

Včeraj je policija kontrolirala 9 oddajalcev sob na trgu Stare mitnice, enega v ulici Piccardi in 8 mestnih hotelov. Pri vseh so našli vse v redu razen pri Marjeti Doronat v ulici Piccardi 37, ki je oddajala sobe brez dovoljenja in bo morala zato plačati globo.

Prehod brez dovoljenja

Civilna policija je v torek na železniški postaji na Opčinah ustavila 8 Italijanov, ki so prihajali iz Jugoslavije brez predpisanega vizuma za prehod preko STO-ja. Odpeljali so jih v Tržič, kjer so jih izročili italijanski policiji. Isti dan so ustavili na meji tudi dva Bolgara in čva Čeha in jih zavrnili, ker niso imeli dovoljenja za vstop na STO.

Odkritje spomenika padlim partizanom na Katinari

FIZKULTURA

Balincarji Konopljarne osvojili „pokal primorskih partizanov"

Ob prisotnosti velikega števila ljubiteljev ljudskega športa in ob krasnem vremenu so se v nedeljo na Kette-jevem igrišču na Opčinah vršile finalne tekme v balinanju za pokal «Primorskih partizanov». Rezultati tekem so sledeči:

Opčine-Tomasi 21:18; Konopljarna-Sv. Alojz 21:4.

Finalna tekma med Konopljarno in Opčinami je bila zelo ostra, vendar je zmaga pripadla boljšemu moštvu Konopljarne s 21:18.

Moštva so igrala v sledečih postavah - Tomasi: Macchini (kap.), Tavčar, Renner, Polojac, Balbi. — Opčine: Kette (kap.), Sossi, Karis, Milič, Tavčer. — Sv. Alojz: Armani (kap.) Furiani, Zuccolo, Olivetto, Pieri. — Konopljarna: Majer, Kerševan, Kosmerli, Zoffolo, Cassani. — Sodniki: Neri, Riosa, Bosutti.

Po končani tekmi je bila razdelitev nagrad prvim štirim ekipam, ki so s plasirale, kakor sledi:

1. Konopljarna; 2. Opčine; 3. Tomasi; 4. Sv. Alojz.

S to prireditvijo se je končala delavnost balincarjev v letu 1947. Opozarjamo, da bo v nekaj dneh sklican občni zbor vseh balincarjev zaradi volitve novega odbora, naj pošljejo svoje delegate na sejo, ki bo v sredo 12. t. h. ob 20. uri na sedežu Zveze v ul. Macchiavelli 13-II: C. A. T., Planinsko društvo, C.S.S. Sv. Ivan, A. S. Rinaldi, C.C.P. Redivo in G. S. Pristaniščniki.

Tek okoli Sv. Ivana

Drugi rajon ZAM organizira v nedeljo 16. t. m. tek okoli Sv. Ivana za moško in žensko kategorijo.

Prvih deset plasiranih se bo udeležilo finalnih tekem, ki se bodo vršile ob otvoritveneme dnevu prvega ustanovnega kongresa ZAM-a za STO.

Vpisovanje se vrši dnevno na Korzu 19 (sedež mladine).

Tečaj za košarkarje

Vabimo spodaj navedene sodnike za košarko, da se udeležijo tečaja, ki bo danes 13. t. m. ob 19. uri v prostorih ZDTV v ulici Machiavelli 13-II. Zglasijo naj se: Wranitzky, Vinicio, Nadalin, Vittorio, Grilli, Comar, Sabba Ferruccio, Cepar Jožef, Zadnik Ivan, Scopizzi Julij in Gaspari Sergij.

Razne vesti

V finalnem nogometnem srečanju za «Balkanski sindikalni pokal» je z zmago nad romunskim moštvom CFR s 3:0 izšel kot zmagovalec CDJA Partizan in si s tem osvojil pokal romunske konfederacije dela.

Zagrebški Dinamo je v svojem gostovanju po Bolgariji igral eno tekmo neodločeno, v drugi pa je premagal s 2:1 bolgarskega prvaka Lewskega.

Crvena zvezda je v Albaniji odigrala dve nogometni tekmi z albansko državno reprezentanco, od katerih je eno zmagala s 1:0, v drugi pa je bila premagana s 2:1.

V dneh od 2. do 5. t. m. je bila v Sofiji II. šahovska balkaniada, na kateri je Madžarska zasedla prvo mesto. Drugo, tretjo in četrto mesto pa so zasedle Jugoslavija, Bolgarija in Romunija.

Po sklepu mednarodne telovadne zveze v Parizu se bo vršilo svetovno prvenstvo v orodni telovadbi 1950. leta.

Sovjetska metalka kopja Anokina se je z metom 50,20 m. močno približala svetovnemu rekordu 50.32 m, ki ga ima isto tako Rusinja Majučaja.

Jesenskega krosa v Sarajevu se je udeležilo rekordno število tekmovalcev in tekmovalk, in sicer 3000.

Sklenjeno je, da se bo jugoslovanska nogometna reprezentanca srečala v oktobru 1948 leta v Londonu z angleško reprezentanco, medtem ko bo v juniju istega leta v Beogradu srečanje Jugoslavija-Francija.

Zimsko športna sekcija ZDTV vabi vse spodaj navedena društva

ILJA EHRENBURG:

PISATELJEV GLAS

IV.

Vsak imperializem je kulturi nevaren. Dvakratno nevaren pa je imperializem za ljudi, ki imajo svojo tehnično opremljenost za višek človeških pridobitev. — V hiši nekega lastnika bombažnih plantaž sem videl čudovite stvari — krasen radijski aparat, sijajen ventilator, toda gospodar tiste hiše je bil divjak: odkar je nehal hoditi v šolo, ni prebral nobene knjige, pretreslo ga je, ko sem stisnil črncu roko, mož ni vedel, da je živel kdaj na svetu Lev Tolstoj, ni vedel, kaj je socializem, vedel ni sploh ničesar razen o dolarjih in neslanih dovtipih. Toda pokroviteljsko mi je rekel, da bo «Amerika rešila svet». Bil sem pri nekem modnem advokatu v Knoxvillu. Imel je krasen domač bar za cocktaile. Pogovor je nanesel na literaturo; ko sem omenil Hemingwaya, Steinbecka, Caldwella, se je začudil: «Teh imen ne poznam». Najbolj vulgarni filmi, ki jih izdelujejo v Hollywoodu na tekočem traku, to je duševna hrana takega Američana. Zdaj, ko bere časopise, renči: «Rdeče je treba uničiti in napraviti red na svetu.»

Nikoli nisem zanikal pomena tehnike; tudi jaz imam rad komfort in lepe stvari, dobro pa vem, da je sesalec prahu samo življenjska podrobnost. Kulture dežele ne moremo izmeriti s številom avtomobilov. V ta namen se je treba pogovoriti s človekom, ki sedi v avtomobilu.

Laže je izdelati model «Buicka», kakor napisati «Vojno in mir». Naša prednost je v tem, da smo napravili pravo kulturo za vse ljudstvo. Sovjetski pisatelj je po pravici ponosen na svoje čitatelje, ki globoko preživljajo vse prebrano in razmišljajo o tem, in dobra knjiga vedno zapusti v zavesti našega ljudstva globoke sledove. A v Ameriki... Roman pisateljice Betty Macdonald «Jajce in jaz» je dosegel tam velik uspeh, pojavila sta se shampoon in cocktail, «Jajce in jaz». Modne gizdalinke so jele nositi klobuke z žoltim žametastim jajcem, gizdalini pa kravate z jajci na zeleni podlogi, plesišča so uvedla nov ples «Jajce in jaz», odprli so pet in šestdeset klubov «Jajce in jaz» in končno je kuhar «Waldorf-Astorie» izumil posebno palačinko in ji dal ime pisateljice. Ko pa je razpisala neka ameriška revija anketo: «Kaj nam ugaja v romanu Betty Macdonald», se je pokazalo, da so že vsi čitatelji pozabili, kakšna je vsebina knjige. Odgovarjali so: «Zdi se mi, da sem se kratkočasila» in »agrado je dobil najtočnejši odgovor: «To je smešna zgodba z ljubeznijo in kurami.» Tak uspeh ni vreden piškavega oreha.

Mi smo res antipodi Amerike: mi cenimo harmonično vsestranski razvoj človeka. Mi imamo za enkrat malo hladilnikov ali sesalcev prahu, to je res, imamo pa zelo mnogo resničnih ljudi.

Mi nismo nacionalisti. Sijajno je rekel pisatelj A. Fadejev: «Samo mi, boljševiki, ki smo stopili v svet z gesli internacionalizma, ki ga še zdaj postavljamo v ospredje kot eno izmed naših najsvetejših gesel, samo mi smo bili največji patrioti, ki jim je bila pri srcu čast in neodvisnost narodov, samo mi smo razumeli pomen kulture vsakega naroda.» Ameriški imperialisti imajo zdaj vse polno hlapcev, ki pokorno glasujejo za Marshallove resolucije, ne da bi jih sploh do konca poslušali, toda ti hlapci v duši sovražijo svoje gospodarje: vse se da kupiti z denarjem, samo ljubezni ne. Pred dvema letoma sem se mudil nekaj dni v Albaniji; nikoli ne bom pozabil tiste ljubezni do našega ljudstva, ki sem jo čutil po mestih in vaseh. Od kod ta ljubezen? Albanci vedo, da mi spoštujemo njihov način življenja, njihove težnje, njihovo mlado kulturo.

Prav zato, ker smo novatorji, prav zato, ker je naša sovjetska kultura tesno povezana z revolucijo in ker je njen pogled uprt naprej, cenimo veliko preteklost človeštva, cenimo svoje in tuje. — Ponoviti hočem besede o svetih kamnih v Evropi: ti kamni niso samo v Rimu, v Parizu, v Londonu, v Pragi, so tudi v Kijevu, v Novgorodu, v Moskvi. Pred vandali, ki snujejo tretjo svetovno vojno, branimo novo popolnejšo obliko družbe, branimo tisočletne svetinje človeštva. Ljudje, ki jim je pri srcu Puškin, znajo ceniti Hugoa in Byrona.

Radi priznamo ameriškim pralnim strojem prednost pred našimi, odločno pa odklanjamo, da bi oboževali pralni stroj, da bi se klanjali hladilniku ali padli na trebuh pred nalivnim peresom najnovejšega sistema. Po našem mnenju je važnejše od nalivnih peres to, kar z njimi pišemo. Žalostno ni to, da se nekateri Angleži in Francozi klanjajo ameriški kulturi, žalostno je to, da se klanjajo ameriški divjosti; to ni kult knjige, pa naj bo Irwin, Longfellow ali Hemingway, to je kult Marshallove čekovne knjižice.

Buržoazija ne izdaja svojih narodov prvikrat. Ne gre samo za izgubo politične neodvisnosti, marveč za gmotno in duhovno izropanje Evrope. Angleška vlada je kupila nedavno v Franciji za sedem sto petdeset milijonov frankov oblek. Vse hlače, ki jih izdelajo v Angliji, pošljejo v Ameriko, kajti angleške hlače so boljše od ameriških.

(Se nadaljuje)

Radijski spored

v četrtek 13. novembra

TRST II (m 238.6/Kc 1260)

11.30. Dopoldanski koncert. 12.00. Sodobna Anglija. 12.10. Dvorak: Slovanski plesi. 12.45. Napoved časa in poročila. 13.00. Slovenske pesmi. 13.15. Salonski orkester. 13.55. Pestra glasba. 14.15. Svetovni pregled tiska. 14.29. Čitanje večernega sporeda. 17.30. Plesna glasba. 17.45. Radijska univerza. 18.00. Glasba iz filmov. 18.30. Ženska oddaja. 19.00. Sinding: Serenada za dve violini in klavir (izvajajo Ali Dermelj, Karlo Kuhačevič in Gojmir Demšar). 19.30. Vokalni dueti. 19.45. Napoved časa in poročila. 20.00. Pravljica za najmlajše. 20.10. Vokalni kvartet (Prenos iz Ljubljane). 20.40. Slovensko pravorečje. 21.00. Ivan Rob: «Deseti brat», zabavna oddaja v verzih. 21.30. Glasba za kitaro. 21.45. Slovenska književnost. 22.00. Operne arije. 22.30. Južno-ameriška plesna glasba. 23.15. Napoved časa in poročila. 23.30. Čitanje sporeda naslednjega dne. 23.35. Polnočna glasba. 24.00. Zaključek.

Gledališče Verdi

Danes ob 20.30 bo gledališka skupina Melato-Carnabucci predvajala D'Annunzijevo tragedijo v treh dejanjih «Jorijeva hčerka». — Jutri bodo predvajali štiridejanko «Anfissa», ki jo je spisal Leonid Andrejev.

KINO

KINO OB MORJU. 15.30: «Mladinska proga». Film prvikrat v Trstu. Blagajna odprta ob 15.30.
ROSSETTI. 16.00: «Strah v operi». V barvah. Nelson Eddy in Suzana Forster.
FILODRAMMATICO. 15.30: «Most v Waterloou», V. Leigh in R. Taylor.
GARIBALDI. 15.30: «Moja žena ima vedno prav», Ana Sheridan.
CENTRALE. 15.00: «Stojte vsi!», B. Crabbe, E. Fuzzy.
IDEALE. 15.30: «Mavrica nad reko». Bobby Breen.
MASSIMO. 15.30: «Ono noč s teboj», I. Dunne, R. Montgomery.
RADIO. 15.30: «Luči v mesečini», Stanley Fr.
ARMONIA. 15.30: «Ljubezen na poskus», C. Boyer, M. Sullivan.
MARCONI. 15.30: «Odkar si odšla», C. Colbert, S. Temple.
BELVEDERE. 15.30: «Roke v vis!».

KOLEDAR

Četrtek 13. novembra
Stanislav, Kostja
Sonce vzhaja ob 7.02, zahaja ob 16.33. Dolžina dneva 9.31.
Jutri 14. novembra
Jozafat, Kremen

Spominski dnevi

1943 je II. bataljon Prešernove brigade napadel Železnike.

1944 so Nemci, ustaši in domobranci poskušali vdreti na osvobojeno ozemlje Bele Krajine, a so bili odbiti.

Preskrba

Po 2 kg sladkorja bodo delili od 14. do 30. t. m. delavcem, ki se ne hranijo po menzah. Za dvig kuponov naj predlože podjetja imenski seznam svojih nameščencev pri Sepralu v ul. Genova 7, s podpisom odgovornega poslovodje. Cena 410 lir za kg.

Delitev mleka. Od danes do 30. t. m. bodo delili sladko mleko v prahu naslednjim potrošnikom: mladini do 19. leta in starim nad 65 let v mestu in podeželju po pol kg na osebo na odrezek št. 3 živilske nakaznice; bolniki, umetno dojeni otroci ter delavci, ki so izpostavljeni nevarnosti zastrupitve s plinom, dobe tudi po pol kg na kupone za dneve od 1. do 15. t. m. dodatne nakaznice in delavci na kupone za I. in II. teden t. m. Mleko dvignejo pri Osrednji mlekarni v ul. Pascoli 10. Cena 84 lir za kg.

Razdeljevalci živil naj danes dvignejo pri občinskem prehranjevalnem uradu odrezke za maslo za skupino od 0 do 19 leta ter odrezke testenin za delavce.

Isto naj store načelniki podeželskih prehranjevalnih uradov pri Sepralu.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga

poziva vse svoje člane, da dvignejo do 15. t. m. krompir za prehrano in droben krompir za prašiče v skladišču, ul. U. Foscolo št. 1. Isto tam sprejemajo naročila za drva in trte.

Enotni sindikati

Kmetijski sindikat obvešča vse referente, zaupnike, predstavnike in odbor za kmetijstvo, da bo danes ob 18. uri v ulici M. R. Imbriani 5-I. izredni sestanek.

Tiskovni urad vabi vse referente sledečih tovarniških odborov, da se udeleže seje, ki bo danes 13. t. m. ob 17.30 na sedežu ul. Imbriani 5: Aquila, Beltrame, Sv. Marko, Salto, Tovarna strojev, Ladjedelnica Sv. Roka, Dreher, FOMT, Gaslini, Ilva, Tržaška industrija znanstvenih izdelkov, Stock, Genel, Fabiani, Acegat, Julijske ladjedelnice, Telve, Čistilnica petroleja Sv. Sobota, Tržaški Arzenal, FLENT, Tržaška konopljarna, kakor tudi tiskovni referenti kemilkov, kovinarjev, stavbincev, prevoznikov, tiskarjev, mestnih uslužbencev in kmečke stroke.

V četrtek 13. t. m. so vabljeni vsi zaupniki in tovarniški odbori prehrambene stroke na sestanek, ki bo ob 18.30 na sedežu v ul. Imbriani 5.

V petek 14. t. m. ob 19. uri bo sestanek zaupnikov in podjetniških odborov prehrambene stroke.

Stavbinci. Stavkajoči pri tvrdkah S. A. Costruzioni, podjetja Zor, Bradaschia, Gschwend, Jadranska družba za obnovo (ladjedelnice Sv. Marka) naj se javijo najkasneje do sobote 15. t. m. na sedežu ul. Imbriani 5 zaradi podpore.

Tekstilci. Člani glavnega odbora in tovarniški odbori ter zaupniki bodo imeli danes ob 19.30 svojo sejo.

Zveza primorskih partizanov

vabi družinske člane ali pa one, ki so med osvobodilno vojno ali po njej spoznali spodaj imenovane padle borce, naj se prijavijo tajništvu Zveze primorskih partizanov, Corso 19-II: Benkan Stanko, Bohnič Aleksander, Corda Giuliano, Furlani Edvin, Ferfolja Pepi, Gec Ivan, Ivancič Andrej, Isora Franco, Kralj Ivanka - Petek, Koneman Rado, Kreševič Ivan, Kavčič Danilo, Levic Giorgio, Magris Mario, Orel Stanko, Pečar Santo, Pipan Ivan, Perič Viktor, Riosa Zarko-Teodoro, Skrjanc Ivan, Taučer Jože, Turk Alojz, Visin Edvard, Živec Stanko, Zeppar Viktor, Zocchi Rudolf.

Opozorilo zveze invalidov in pohabljencev

Pohabljenci invalidi iz narodno-osvobodilne borbe, vdove in starši padlih iz te vojne naj se zglase na sedežu zveze v ulici Zonta št. 2. zaradi važnih obvestil.

Roditeljski svet v Škednju

Danes 13. oktobra zvečer ob 19.30 se vrši v dvorani Ljudskega doma v Škednju sestanek vseh staršev slovenskih šoloobveznih otrok.

Zaradi važnosti problema, ki se bo obravnaval, so vabljeni vsi starši, da se sestanka udeleže.

Rojstva, smrti in poroke

Dne 12. novembra se je rodilo 9 otrok, umrlo je 12 ljudi, porok pa je bilo 11.

UMRLI so: 82-letna Marija Oblassiak, 10-mesečna Lucija Sarbelli, 62-letna Božič Amalija, 61-letni Ettore Zupar, 78-letna Domenika De Zorzi, 7-mesečna Ana Mattiazzi, 77-letna Ivana Kukanja, 84-letna Ana Pertot, 51-letna Tereza Zanier, 73-letni Enrico Bonetti, 64-letni Edvard Guastla, 66-letni Alojz Svagelj.

Tečaj ritmičnih plesov za pionirje

V soboto 15. t. m. se bo pričel tečaj ritmičnih plesov za pionirje. Oni, ki imajo prosto ob dopoldnevih, naj se javijo v kulturnem krožku «Kraljič» v četrtek ob 10. uri dopoldne, tisti pa, ki nimajo časa, da bi obiskovali tečaj v dopoldanskih urah, naj se javijo istega dne ob 15. uri popoldne.

Mestna občina sporoča

da je z 10. t. m. postavljen v ul. del Vento 9 pri V. sektorju mestne straže odsek za izdajanje ubožnostnih in različnih spričeval prebivalcem Sv. Jakoba in Rocola.

Izlet v Postonjsko jamo in v Predjamo

Planinsko društvo v Trstu bo priredilo v nedeljo 23. novembra t. l. izlet v Postojnsko jamo in Predjamo. Odhod iz ul. F. Severo ob 7.30. Vpisovanje v trgovini Visin v ul. Roma 15. in v čevljarni Pirc v ul. Settefontane 3 do vključno ponedeljka 17. t. m.

Pevski zbor ZPP

Danes 13. t. m. je redna pevska pevska vaja pevskega zbora ZPP v Domu pristaniških delavcev.

Ob 19.30 imajo vajo tenorji, ob 20.30 basi.

Vsem članom pevskega zbora priporočamo udeležbo in točnost.

Vabljeni so tudi novi pevci, da vstopijo v pevski zbor ZPP.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za Dijaško matico

Namesto cvetja na grob svojega očeta daruje D. D. 500 lir.

Za vojne sirote

Hrovatin Ana daruje 100 lir za sirote padlih partizanov.

Za tiskovni sklad «Primorskega dnevnika»

Namesto cvetja na grob pok. Antona Ražma daruje družina Grgič-Glažar 500 lir za tiskovni sklad. Vatta iz Trsta daruje za tiskovni sklad PD 100 lir.

Za Slovensko narodno gledališče

daruje Mihelič Ivan 80 lir.

Odg. urednik DUŠAN HRESČAK
Tisk Stabilimento Tip. Triestino

† Naznanjamo žalostno vest, da je 12. novembra t. l. ob 3. uri popoldne preminula

MARIJA BUDIN
roj. Gomizelj

Pogreb drage pokojnice bo v petek 14. t. m. ob 3. uri popoldne na domače pokopališče z Zgonika.

Koludrovica 12. nov. 1947.

Žalujoča družina BUDIN.

Zahvala

Ob nenadomestljivi izgubi našega dragega sina in brata

HINKA KUMAR-ja
padlega borca,

se najtopleje zahvaljujemo vsem oblastem, organizaciji AFZ in mladini za podarjene vence in vse stransko pomoč pri prekopu in zakopu. Obenem se najiskreneje zahvaljujemo domačim organizacijam, godbi, pevcem, domačemu g. župniku ter vsem, ki so izkazali zadnjo čast padlemu borcu.

Kojsko, Hum 3. 11. 1947.

Žalujoči: STARŠI, BRATJE in sorodniki.

Žago za rezanje hlodov
vrste «Brenta Guillet» s šestmetrskim ogrodjem (vozičkom), novo, ki jo je treba še dvigniti v tovarni, se proda pod ugodnimi pogoji. Sprejme se del plačila v ...
Informacije pri: ROMANO — SANTA CATERINA 11, TEL. 7...

DŽIP z GUMAMI
ali brez, v dobrem stanju, poceni prodam. — TRST, TEL. 94128

Prosvetno društvo «Višava» priredi v NEDELJO 16. t. m. ob 16.30 uri
kulturno prireditev
Gostuje pevski zbor «Haas» z Vrdel.
SLEDI PROSTA ZABAVA

OBJAVA

Izšla je 8. številka revije „RAZGLEDI"

Ker so v reviji sami po pomoti objavljene stare cene, ki niso več veljavne, objavljamo niže nove, sedaj veljavne cene revije.

	Cona A:	Cona B:	Jugoslavija:
posamezna številka	100 lir	75 jugolir	25 dinarjev
dvojna številka	150 »	100 »	35 »
naročnina: četrtletna	300 »	225 »	75 »
» polletna	550 »	375 »	137.50 »
» celoletna	1000 »	750 »	250 »

UPRAVA

DEŽNI PLAŠČI
OBLEKE, HLAČE, PLAŠČI
V VELIKI IZBIRI PO NAJUGODNEJSIH CENAH V
MAGAZZINI DEL CORSO
TRST
CORSO 1 - PIAZZA DELLA BORSA (Galleria A. Protti)

KRZNA
Popolna izbira za vsak okus. Navadne, srednje in dragocene kožuhovine. — Plačilo tudi na obroke.
KRZNARSTVO ZILIOTTO
Trst - ul. Trento 11 - tel. 29374

27 let po Rapallu

Vsako zanikanje samoodločbe ljudstva je že v naprej obsojeno na propast

12. nov. pred 27 leti so morali diplomatje takratne Jugoslavije podpisati v Rapallu ob Tirenskem morju z Italijo pogodbo, ki je določevala nove meje med obema državama. Po določilih te pogodbe je pripadlo Italiji ozemlje, na katerem prebiva nad 600 tisoč Slovencev in Hrvatov.

Države zapadne demokracije, ki so z londonskim paktom že v naprej prodale te Slovane nenasitnemu italijanskemu imperializmu, so mu pomagale tudi pri zaključitvi te pogodbe. Tako je italijanski poslanik v Londonu lahko že 4. novembra, torej 8 dni pred podpisom v Rapallu, sporočil grofu Sforzi: «Lloyd George mi je rekel, da je poslal v Beograd brzojavko v smislu, kot smo želeli t. j. da britanska vlada pripisuje veliko važnost rešitvi jadranskega vprašanja. V primeru neuspeha pogajanj bo podpirala britanska vlada, zvesta svojim obveznostim, italijansko vlado, če bo hotela uveljaviti londonski pakt».

Po domače bi se to reklo tako le: Angleži so zagrozili Jugoslaviji, da bo izgubila poleg ozemlja, ki ga je rapallska pogodba prisodila Italiji še dobršen del Dalmacije, ki so jo zapadne sile obljubile Italiji pri vstopu v vojno. Torej ali podpiši, ali pa ti bomo poleg vzeli še drugo.

Po rapallski pogodbi bi morala ostati Reka z najbližjo okolico, vsega okoli 20 kv. km., Svobodno ozemlje, čeprav povezano z Italijo. Fašizem pa je te določbe enostavno prezrl in jih ni nikdar upoštevoval. Dne 27. januarja 1924. so z rimskim dogovorom uradno priključili Reko k Italiji ter s tem samo potrdili že dejansko obstoječe stanje.

Kakor Anglija se nista izrekli proti Rapallu niti Amerika niti Francija, čeprav je ameriški predsednik Wilson skušal vsaj na videz nekaj omiliti velikansko krivico, ki je odtrgala tretjino slovenskega naroda in ga izročila na milost in nemilost italijanskemu imperializmu v izkoriščanje in zatiranje.

Primorsko ljudstvo in narodi Jugoslavije niso nikoli priznali Rapalla. Primorsko ljudstvo se je vztrajno borilo proti tujemu zasužnjevalcu in ta njegova borba je preko Gortana in bazoviških žrtev prešla v narodno osvobodilno borbo do končne zmage. Takrat je zasijala vsemu Primorju s Trstom vred svoboda in naš kraški kmet je z žuljavo desnico zapisal na svoji hiši to, kar je 25 let tlelo skrito v njegovi duši: «Tu smo Slovenci» in «Tu je slovenska zemlja».

Miselnost, ki je omogočila tako veliko krivico, kot je bila rapallska pogodba, še ni umrla. Tuti današnja italijanska vlada se noče odpovedati ekspanzionističnim težnjam fašizma in v tem jo podpirajo ter ji dajejo potuho njeni zunanji zaščitniki, ki jim ne gre v račun, da jugoslovanski in italijanski narod na tem ozemlju živita v miru in prijateljstvu.

Zato skušajo neki krogi v Italiji, tu v Trstu in v zapadnem svetu z vsemi sredstvi preprečiti ali vsaj odložiti v nedogled izvedbo tistih določil mirovne pogodbe in tržaškega statuta, ki vsaj deloma vračajo našemu ljudstvu tisto, kar mu je fašizem odvzel.

Naše ljudstvo in italijanske delovne množice pa ne bodo nasedle mednarodnim intrigantom in njihovim spletkam. Sile demokratičnih množic so ogromne in one se zavedajo svoje moči. Zato je vsak imperialističen poskus in vsako odrekanje osnovnih pravic našemu ljudstvu, pa naj prihaja od kjer koli, že v naprej obsojeno na propast, kakor je propadel rapallski pakt.

STALNI STATUT
in začasna vlada v STO-ju

Glede na to, da zavzema tukajšnje šovinistično časopisje stališče in razlago posameznih odredb stalnega statuta in tistih predpisov priloge VII. statuta, ki določajo začasno vladanje v STO-ju, katera razlaga pa ne odgovarja niti duhu niti besedam pozitivnih predpisov, smatramo za potrebno, da opozorimo javnost na netočnosti take razlage in celo namerna zavajanja ljudi v zmoto.

Moramo jasno in glasno pribiti, da je ustanovitev STO-ja rezultat mednarodnega kompromisa v pomanjkanju vsake druge možne in mirne rešitve tržaškega vprašanja. Zato moramo v interesu miru in nepristranskega gledanja zreti vsa tozadevna določila v tem duhu. Vsaka druga razlaga teh določil, namreč stalnega statuta, predpisov o začasni vladi ter gospodarskih in finančnih predpisov ne bo privedla do zaželenega miru in mirnega sožitja obeh narodnosti na tem ozemlju.

Za sedaj se hočemo ozreti le na napačna pojmovanja čl. 7 stalnega statuta, ki govori o dvojezičnosti, a v zvezi s podano izjavo gen. Gatthera na nedavni časopisni konferenci. Nikakor se ne moremo strinjati s tem, da ta člen predvideva edino le pravico uporabe italijanskega in slovenskega jezika pred javnimi oblastmi. Člen 7 določa, da sta uradna jezika STO-ja italijanski in slovenski ter, če bo ustava določila, tudi hrvatski. To pa je čisto nekaj več kakor omenjena pravica, ki nam jo «milostno» dovoljuje nasprotno šovinistično stališče. Predpis o uradnem jeziku pomeni, da so slovenski prebivalci kakor tudi hrvatski STO-ja enakopraven element z italijanskim prebivalstvom ter da imajo pravico na sorazmerno soudeležbo pri javni upravi in na izdajanje dvojezičnih upravnih odlokov tako pri sodišču kot pri celotni javni upravi.

Za trajanja začasnega režima imata guverner in začasna vlada pravico, in dokler ne bo guverner imenovan, vojaška oblast vsaka na svojem zasedbenem področju, da vršita svoje funkcije v skladu z določbami stalnega statuta, kolikor in kadar se zdi, da jih je potrebno uporabiti in kolikor iste niso nadomeščene z določbami o začasni vladi (priloga VII. čl. 2).

To je dovolj jasno povedano. Torej poveljnik sedanje vojaške uprave v Trstu ima pravico — v nadomestilu guvernerja — oživotvoriti tudi določbo čl. 7 stalnega statuta o dvojezičnosti. Drugo je vprašanje, če vojaška oblast smatra za potrebno to določilo še pred prihodom guvernerja uveljaviti. Vsekakor pa politični dogodki silijo, da bo Vojaška uprava v Trstu morala v tem pogledu nekaj ukreniti tako kakor je n. pr. to že storjeno na onem področju STO-ja, ki je pod jugoslovansko Vojaško upravo.

Čl. 38 stalnega statuta določa, da ta statut stopi v veljavo na dan, ko o tem odloči Varnostni svet OZN. Toda predpisi o začasni vladi čl. 1 do 11 so z dnem 15. 9. 1947 z uveljavitvijo mirovne pogodbe z Italijo že stopili v veljavo in je torej Vojaška uprava — če guverner v doglednem času še ne bo nastopil svoje službe — pooblaščena uveljavljati tiste predpise stalnega statuta, ki se ji zdijo nujni in potrebni v interesu miru, varnosti in dobrobiti prebivalstva (čl. 2 zadnji odstavek začasnega statuta).

Dr. I. L.

Tako v Jugoslaviji...

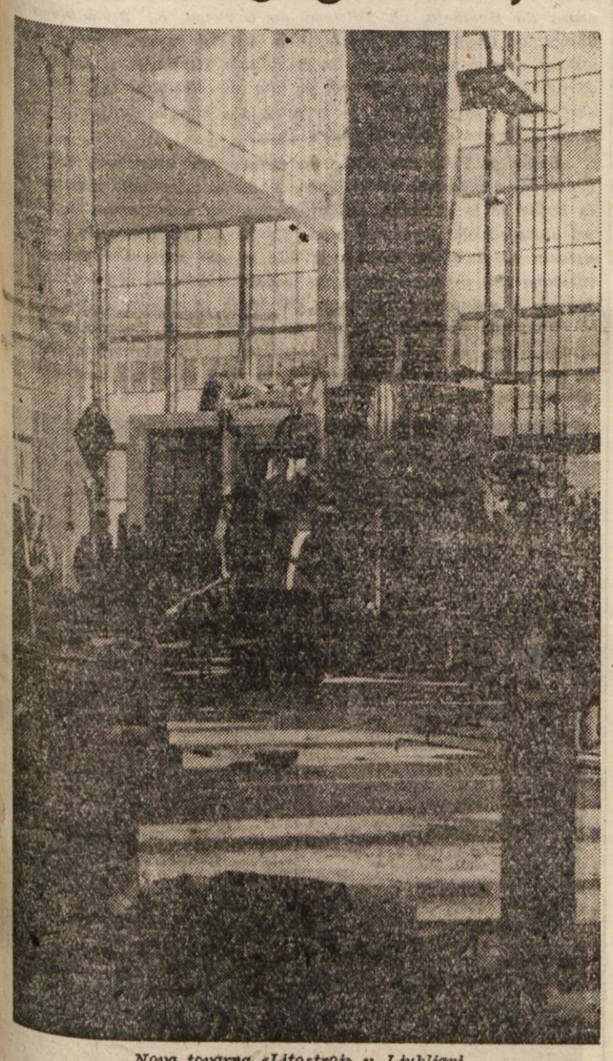

Nova tovarna «Litostroj» v Ljubljani

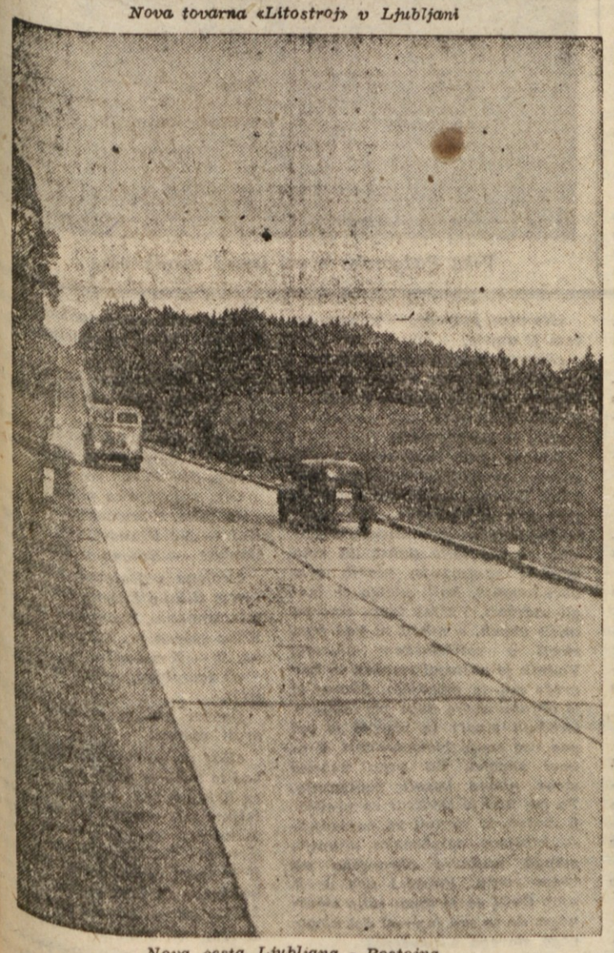

Nova cesta Ljubljana - Postojna

STRNIMO VSE DEMOKRATIČNE SILE-PROTI IMPERIJALIZMU!

Drugi del referata ministra zunanjih zadev SZ Molotova na proslavi 30. obletnice Oktobrske revolucije

Že od prvega dne svojega obstoja je zavzela Sovjetska zveza posebno mesto v mednarodnih odnosih s tem, da je stopila na čelu borbe za mir. Oktobrska revolucija je iztrgala našo deželo iz prve svetovne vojne, proklamirala mir ter se brezpogojno odpovedala imperialistični politiki, tako carske Rusije kakor tudi vlade psevdosocialista Kerenskega, ki je bila sestavljena po februarski revoluciji. Kljub temu se naše ljudstvo dolga leta ni moglo posvetiti mirnodobskemu delu. Antantne države so organizirale vrsto vojaških intervencij proti naši deželi, da bi zadušile Oktobrsko revolucijo, ter da bi se vrnili na oblast graščaki in kapitalisti, ki so pobegnili iz naše dežele. Odgovornost za te zločine pade na angleške in francoske imperialiste, na njihove ameriške in japonske zaveznike ter njihove takratne satelite. Ta razbojniška politika, ki je je prežemalo do revolucionarnega ruskega naroda zversko antisovjetsko sovraštvo Churchilla, Clemenceauja in drugih reakcionarjev, je doživela sramoten poraz. Sovjetsko ljudstvo je obvarovalo svojo neodvisnost, posrečilo se mu je doseči oddih in stopiti na pot zmagovite mirne graditve socializma. Znano vam je, da rovarjenja proti naši deželi niso prenehala niti po tem. Kaj vse so počenjali zahodni in vzhodni imperialisti, da bi ustavili mirno graditev v naši deželi. Prišlo je tako daleč, da sta se Anglija in Francija združili s fašistično Italijo ter sklenili sramoten monakovski sporazum s hitlerjevsko Nemčijo, da bi čimprej potisnili nemške fašiste v napad na Sovjetsko zvezo. Toda anglo-francoski imperialisti so se vračunali. Sami so se zapletli v mreže, ki so jih razpeli, modra stalinska politika pa je na sijajen način zagotovila Sovjetski zvezi novo odgoditev vojne. Ko je hitlerjevska Nemčija kljub temu napadla Sovjetsko zvezo, so se ponovno zbudili upi naših sovražnikov. Znano je, da se je kmalu po tem v londonskem časopisju pojavila vest, kako se angleški minister Moore Brabason v govoru o položaju na sovjetsko-nemški fronti leta 1941. ni izognil izraziti želje, da bi se sovjetske in nemške armade medsebojno izčrpale, medtem ko bi se Anglija okrepila ter postala vladajoča velesila. Našli so se tudi ameriški politiki, ki niso hoteli zaostajati za Moore Brabasonom. Junija leta 1941 je «New York Times» objavil izjavo enega najuglednejših ameriških politikov: «Če bomo videli, da zmaguje Nemčija, bo treba pomagati Rusiji, če bo pa začela zmagovati Rusija, moramo podpreti Nemčijo. Naj se na ta način ubijata, kolikor je najbolj mogoče.»

Kljub temu so Sovjetska zveza, Anglija in Združene države Amerike uspešno sodelovale proti skupnemu sovražniku vseh demokratičnih dežel. Brž ko je bila končana vojna, se je Sovjetska zveza lotila dela, ki ga določa plan nove stalinske petletke. Hkrati moramo zdaj izdelati tudi plan za več petletk naprej. Kakor znano, je tovariš Stalin te nove naloge formuliral takole:

«Kar se tiče planov za daljše razdobje, namerava Partija organizirati nov močan polet narodnega gospodarstva, ki nam bo omogočil dvigniti raven naše industrije n. pr. za trikrat v primeru s predvojno ravnijo. Doseči moramo, da bo naša industrija mogla vsako leto proizvesti okrog 50 milijonov ton surovega železa, okrog 60 milijonov ton jekla, okrog 500 milijonov ton premoga in okrog 60 milijonov ton nafte.»

Sovjetska zveza je neomajno vodila in vodi politiko miru in mednarodnega sodelovanja. Takšni so odnosi Sovjetske zveze z vsemi deželami, ki kažejo željo po sodelovanju.

Nasproti politiki, ki jo je orisal tovariš Stalin, pa stoji zdaj druga politika, ki se opira na povsem drugačna načela. Tu je treba predvsem govoriti o zunanji politiki Združenih držav Amerike in prav tako tudi Velike Britanije.

Morda je v ZDA program za ekonomski razvoj dežele za kakšno razdobje vnaprej. Toda o tem ni časopisje nikdar pisalo, čeprav imajo tam pogosto tiskovne konference.

Na drugi strani pa delajo mnogo hrupa o raznih ameriških načrtih, ki so v zvezi zdaj s «Trumanovo doktrino», pa spet z «Marshallovim načrtom». Ob branju o vseh teh ameriških načrtih za «pomoč Evropi», «pomoč Kitajski» itd. bi bilo mogoče misliti, da so notranja vprašanja ZDA že zdavnaj rešena ter da jim zdaj ne ostane nič več drugega, kakor da Amerika organizira zadeve v drugih deželah, ki jim predpisujejo svojo politiko in zaželeno sestavo vlad. Toda dejansko je povsem drugače. Če bi notranja vprašanja budila veliko vznemirjenje pri vladajočih krogih ZDA, zlasti v zvezi z bližajočo se gospodarsko krizo, tedaj bi ne bilo takšne obilice ekonomskih načrtov za ekspanzijo v ZDA, ki se od svoje strani opirajo na agresivne vojaško politične načrte ameriškega imperializma.

Zdaj več se skrivajo, da ZDA pogosto skupaj z Veliko Britanijo ustvarjajo na vseh koncih sveta vedno nove in nove pomorske in letalske vojne baze ter celo v ta namen pripravljajo cele države zlasti tiste blizu Sovjetske zveze. In kdo se ne pritožuje nad pritiskom nemškega imperializma v tem pogledu? Če vlade nekaterih večjih držav v Evropi, Aziji in Ameriki še nadalje v zvezi s tem nekoliko molčijo, postaja položaj za nekatere majhne državice neznosen.

Na primer Danska ne more nikakor več ponovno dobiti svoje nacionalne suverenosti nad Grönlandijo, od koder Američani ne želijo oditi po končani vojni, Egipt upravičeno zahteva umik angleških čet s svojega ozemlja, toda Velika Britanija tega noče storiti in Amerika v tem pogledu podpira angleške imperialiste. Jasno pa je, da je ustvarjanje vojaških baz v raznih delih sveta določeno ne za obrambne namene, temveč je priprava za napad. Jasno je tudi: če so dandanes obdržali skupni anglo-ameriški vojni štab, ki je bil ustanovljen med drugo svetovno vojno, tega ne delajo iz miroljubnih pobud, ampak zaradi zastraševanja z možnostjo novega napada. Dobro bi bilo, da bi bilo o vsem tem poučeno ameriško ljudstvo, ker ljudstvo spričo tako imenovane zahodne svobode tiska — kjer so skoraj vsi listi in radijske postaje v rokah agresivne peščice kapitalistov in njihovih plačanih hlapcev — težko zve za pravo resnico.

Znano je, da se je v ekspanzionističnih krogih ZDA razširila nova religija svoje vrste. V pomanjkanju vere v lastne notranje sile — vera v skrivnost atomske bombe, čeprav teh skrivnosti že dolgo ni. Imperialistom je očitno potrebna vera v atomsko bombo, ki kakor znano ni obrambno sredstvo, ampak napadalno orožje. Mnoge razburja tudi to, da ZDA

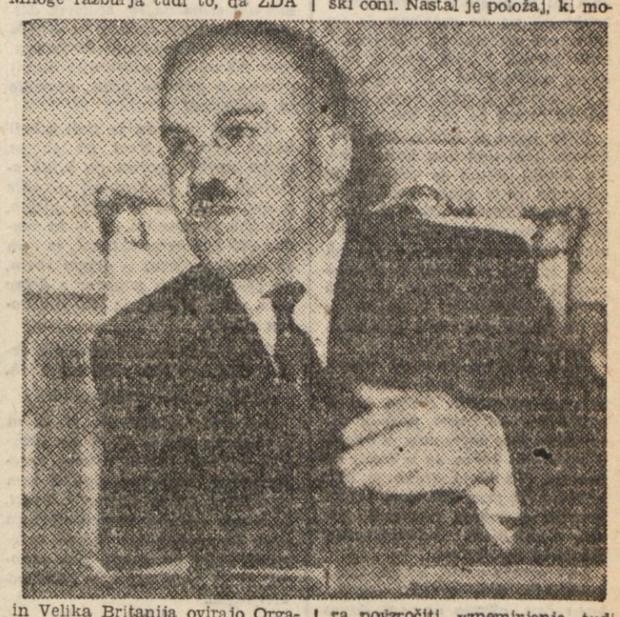

in Velika Britanija ovirajo Organizacijo Združenih narodov, da bi sprejela sklep o prepovedi atomskega orožja. Angleški učenjaki, ki so letos dvakrat protestirali, dvakrat o tem vprašanju objavili izjave, v katerih so izražali svojo nezadovoljnost, da Anglija v tej stvari sekundira ZDA. In to je tudi sicer razumljivo, zakaj ameriški in angleški narodi niso prav nič manj zainteresirani kakor drugi, da bi prišlo do prepovedi atomskega orožja in sploh zmanjšane oboroževe, ki se je nenavadno povečala. Pri tem bi morali spoznati, da zavračanje prepovedi atomskega orožja vtiska imperialistom žig sramote ter budi pri vseh poštenih ljudeh in narodih nerazpoloženje proti njim.

Ali vzemimo na primer vprašanje netilcev nove vojne.

Kljub vsem protestom ameriških in drugih ekspanzionistov je Generalna skupščina, čeprav jim je bila to grenka pilula, sprejela sklep o obsodbi propagande za novo vojno. Diskusija je hkrati pokazala, da je treba še bolj okrepiti borbo proti netilcem vojne in njihovim pokroviteljem, ki izpolnjujejo voljo agresivnih in po profitih pohlepnih vrhov kapitalistov-milijarderjev ter ne računajo z interesi svojega naroda. Znano je, da se je industrija ZDA med dvema svetovnima vojnama povečala, čeprav se je razvijala zelo neenakomerno ter je dvakrat znatno upadla pod nivo leta 1913. Zato se je ameriška industrija v letih druge svetovne vojne zelo razširila ter je začela dajati ogromne profite kapitalistom, kakor tudi državne dohodke, ki jih začenja zdaj ameriški državni monopolistični kapitalizem izročati v pogon in izkoriščati za pritisk povsod — v Evropi, na Kitajskem, v Grčiji, Turčiji, Južni Ameriki in na Srednjem vzhodu. Seveda je precej ljubiteljev, ki bi radi izkoristili vojno konjunkturo. Toda kakšne zveze imajo s tem interesi narodov. Seveda se interesi narodov bistveno razlikujejo od interesov netilcev nove svetovne vojne.

Vsa ta dejstva pričajo po stremljenju ameriškega imperializma, da bi izkoristil povojne težave nekaterih držav in jim pod firmo ameriškega vodstva, ki ga nihče ne zahteva, vsilil svojo voljo, ter utrl pot svetovnemu gospostvu ZDA. To nikakor ne opravičuje upov, da se je mogoče izogniti pojavu globoke gospodarske krize in čedalje močnejše razcepitve ZDA na dve glavni grupaciji: imperialistično, ki zdaj dela hrup v ospredju pozornice, in demokratično, ki je njena bodočnost. Pohlep imperialistov nima meja in imperialisti so pripravljeni z železno peto poteptati demokratične pravice v svoji deželi, kakor tudi pravice in suverenost drugih držav, da bi uresničili svoje sebične namene.

Nauk, ki ga daje zlom fašistične Nemčije, ki je teptala demokratične sile in podivjala v stremljenju po svetovnem gospostvu, kakor kaže, ne koristi tistim, ki zdaj s takšno zaslepljenostjo stremijo po gospostvu nad vsem svetom. Krogi, ki zdaj vladajo v ZDA in prav tako v Veliki Britaniji, so na čelu mednarodne grupacije, ki si je zastavila za cilj utrditev kapitalizma in dosego gospostva teh dežel nad drugimi narodi.

Ali sta se Amerika in Anglija v povojni dobi držali načel, kakršna so recimo demokratična načela jaltske in potsdamske konference o nemškem vprašanju, ki so omogočala plodovito sodelovanje velikih zaveznikov proti hitlerjevski Nemčiji v cilju likvidacije ostankov fašizma, tedaj bi sodelovanje med Sovjetsko zvezo in ZDA in Veliko Britanijo tudi zdaj rodilo lepe uspehe. Toda ZDA in Velika Britanija sta opustili ta demokratična načela in prekršili sklepe, ki so bili skupno sprejeti. To je mogoče reči tudi za takšna osnovna vprašanja, kakršni sta demokratizacija in demilitarizacija Nemčije ter plačilo reparacij deželam, ki so bile prizadete zaradi nemške okupacije. Angleška in ameriška okupacijska cona v Nemčiji sta bili kot posledica povojne angloameriške politike združeni pod skupno upravo v dvoconsko (biconalno) ozemlje, ki je v časopisju dobilo ime «biconija», da bi tam na enostranski način vodili angloameriško politiko neodvisno od Kontrolnega sveta, v katerem sodelujejo zastopniki vseh štirih okupacijskih velesil. Naši zastopniki v Nemčiji so zdaj dejansko zastopani samo v sovjetski coni. Nastal je položaj, ki more povzročiti vznemirjenje tudi med nemškim ljudstvom, zakaj rezultat angloameriške politike je «biconija» in druge cone, ni pa Nemčije kot enotne nemške države. Sovjetska zveza sodi, da je nujno v vprašanju Nemčije uresničiti sklepe jaltske in potsdamske konference, ki so določali vzpostavitev Nemčije kot enotne demokratične države. Razen tega v Sovjetski zvezi povsem razumemo, da «biconija» ni Nemčija in da ima nemški narod pravico do svoje države, ki seveda mora biti demokratična in ne sme pomeniti nove napadalnosti na druge miroljubne države. V tem trenutku obstoja angloameriški načrt, da bi z neko miloščino pomirili prebivalstvo angloameriške cone v Nemčiji, se oprli na prejšnje nemške kapitaliste, ki so bili še nedavno Hitlerjeva zaslomba, tako da bi z njihovo pomočjo izkoristili «biconijo» z njenim ruhrskim industrijskim bazenom kot grožnjo proti deželam, ki ne kažejo suženjske ubogljivosti glede angloameriških načrtov

Sovjetska zveza je, kakor druge demokratične dežele, za mir in mednarodno sodelovanje na demokratičnih načelih. To zahteva pod sedanjimi pogoji združitev vseh sil antiimperialističnega in demokratičnega tabora v Evropi in izven njenih meja, da bi se ustvarila neprehodna bariera proti imperializmu, ki se je aktiviziral, in njegovi novi napadalni politiki.

Strnitev demokratičnih sil in pogumna borba proti imperializmu ter njegovim načrtom za vojne pustolovščine bosta združila narode v močno armado, kakršne ne more imeti imperializem ki izpodbija demokratične pravice narodom, tepta suverenost narodov in gradi svoje načrte na grožnjah ter pustolovščinah. Nemir narašča v vrstah imperialistov, zakaj vsi vidijo, da se tla pod nogami imperialistov majejo, medtem ko sile demokracije in socializma od dne do dne rastejo ter se krepijo. Kaj more nuditi imperialistična politika narodom? Samo hujše zatiranje, obnovo ostankov osovraženega fašizma in nove imperialistične pustolovščine. To je treba pokazati narodom in zbrati vse demokratične antiimperialistične sile, da bi se prekrižali vsi načrti za ekonomsko zasužnjevanje narodov in za vse nove pustolovščine, ki jih pripravlja imperializem.

Zgodovinske izkušnje Sovjetske zveze so potrdile resničnost besed velikega Lenina o nepremagljivosti ljudstva, ki je vzelo oblast v svoje roke:

«Nikdar ne bo premagan narod, v katerem so delavci in kmetje po večini spoznali, začutili ter sprevideli, da branijo svojo sovjetsko oblast, oblast delovnega ljudstva, da branijo stvar, katere zmaga bo njim in njihovim otrokom zagotovila možnost uživati vse dobrobiti kulture, vse ustvaritve človeškega dela.»

V našem času se postavlja naloga združiti vse antiimperialistične in demokratične sile narodov v močan tabor, strnjen z enotnostjo življenjskih interesov proti imperialističnemu in antidemokratičnemu taboru ter njegovi politiki zasužnjevanja narodov in novih pustolovščin.

Trezen odnos do stvari bo hkrati pokazal, da so nove imperialistične pustolovščine v naši dobi nevarna igra za usode kapitalizma. Tega morda ne razumejo nekateri ministri in senatorji. Toda, če bo antiimperialistični in demokratični tabor združil vse svoje sile ter izkoristil vse svoje možnosti, bo prisilil imperialiste, da bodo razumnejši, ter se bodo mirneje vedli. Mislimo, da kapitalizem ni zainteresiran pospešiti svoj lastni zlom.

USPEHI PETLETNEGA PLANA V PRVEM LETU DELA

BELEŽKE IZ JUGOSLAVIJE

Obseg petletnega plana Jugoslavije je, kakor je znano, tako velik, da so se mnogi spraševali, ali bo mogoče izvesti vse, kar plan predvideva. Ogromne številke, katerih človek stare Jugoslavije ni bil vajen, so v marsikom vzbujale negotovost. Če pa danes pogledamo na izvajanje plana in nato, kar je že dokončanega, vidimo, da je zamisel plana realna in izvedljiva. Nihče ne trdi, da petletni plan ne zahteva velikih naporov, niti tega, da v nekaterih primerih posamezno podjetje ali celo industrijska panoga ni izpolnila predvidenega letnega načrta. Toda pri teh primerih moramo iskati vzroke skoraj izključno v pomanjkanju surovin, ki jih mora Jugoslavija uvažati iz inozemstva.

Da bi se plan izvedel so narodi Jugoslavije v tem letu posvetili delu vse svoje sile in podatki že sedaj, še pred koncem prvega leta dokazujejo, da je celotna jugoslovanska industrija povečala obseg proizvodnje na 167% v primeri s predvojnim nivojem. Poleg tega se produktivnost dela stalno veča in se je samo v zadnjem letu zvišala za 5.5% v primeri s produktivnostjo dela v prejšnjem letu, dočim so se istočasno stroški proizvodnje zmanjšali za 6.2%.

Tem uspehom je, razen volje do dela in udarništva mnogo pripomoglo novatorsto, racionalizatorstvo in izumi. V še nepolnem letu je bilo prijavljenih v raznih podjetjih in ustanovah 26.833 raznih novatorskih, racionalizatorskih in izumiteljskih predlogov, od katerih je bilo odobrenih in že izvedenih v proizvodnji 20.212 t. j. 80%.

Če bi hoteli navajati vsa podjetja, ki se gradijo, obnavljajo, ali povečujejo v vsej Jugoslaviji, bi nas zavedlo predaleč, zato bomo omenili samo večje objekte v sosedni republiki Sloveniji.

Splošen petletni plan predvideva čim večjo industrializacijo države, zato se je tudi v ljudski republiki Sloveniji posvetila industriji velika pozornost. Na Jesenicah se velika livarna in plavži, ki že danes zaposluje 5 tisoc delavcev, povečuje za nekaj tovarniških objektov. Enako je s tekstilno industrijo v Kranju in tudi v Mariboru. Toda največji uspeh slovenske industrije je prav gotovo Litostroj, ogromen objekt, ki je na enem delu šele v izgradnji, dočim je v drugem delu že v obratu. Važen industrijski objekt je tovarna avtomobilov v Mariboru, ki je že izdelala prve jugoslovanske avtomobile ter velika tovarna aluminija v Strnišču pri Ptuju, ki bo največja tovarna na Balkanu. Za razvoj industrije je nujna dobava pogonskih sredstev. Najcenejše pogonsko sredstvo je električni tok. V Sloveniji se zato gradijo, razen manjših hidrocentral tri nove velike hidrocentrale in sicer ogromna hidrocentrala na Mariborskem otoku, kjer se dela že dokončujejo, nato hidrocentrala pri Žirovnici na Savi, kjer so dela v polnem teku ter hidrocentrala pri Medvodah, kjer so se dela že pričela.

Pri naštevanju večjih objektov, ki so že dograjeni ali so v gradnji, moramo omeniti veliko tovarno usnja na Vrhniki, ki že obratuje, ter dve novi betonski oz. asfaltni cesti in sicer: Cesta Ljubljana-Vrhnika in Ljubljana-Cernuče.

Poleg tega se gradijo ali pa so že dograjeni veliki stanovanjski objekti ali kolonije, kakor na pr. v Ljubljani, na Jesenicah, v Celju, Mežici, Kranju, Trbovljah in drugod. To so v glavnem večji objekti, da ne naštevamo mnogih manjših.

Po 15. septembru t. j. po priključitvi dela Slovenskega Primorja k Jugoslaviji se je petletni načrt raztegnil tudi na ta del. Najvažnejši objekt je Nova Gorica. Ta načrt predvideva sicer izgradnjo novega mesta, ki bo dalo prostora 20 tisočem prebivalcem z vsemi odgovarjajočimi javnimi poslopji, šolami in tudi tovarnami. Toda za sedaj so se dela začela le v obsegu najnujšega, in sicer se je začela izgradnja cesta, ki bo vezala Solkan in Sv. Peter in bo glavna žila bodoče Gorice.

Do tu navedeni uspehi so jasen dokaz, da petletni načrt napreduje v tistem zaletu, kakor so ga predvidevali takrat, ko so načrt delali. Prvo leto petletnega plana dokazuje, da bo ves petletni plan izvršen in verjetno tudi prekoračen.

Jugoslovanski mladinci se učijo poklica v ČSR

BEOGRAD. — Pred dnevi je iz Bosne in Hercegovine odpotovala v ČSR skupina 55 mladincev, ki se bo tam učila poklica. Jugoslovanski mladinci bodo ostali v ČSR dve do tri leta, kjer se bodo specializirali predvsem v kovinarstvu in tekstilni industriji. V ČSR je sedaj že več sto mladincev iz Bosne in Hercegovine.

Množične organizacije ČSR zahtevajo razčiščenje položaja na Slovaškem

Praga, 6. — Predsednik češkoslovaške vlade Klement Gottwald je prispel v Bratislavo, kjer vodi pogajanja za sestavo novega Sveta komisarjev za Slovaško. Pred kratkim so namreč komunistični komisarji na Slovaškem podali ostavko zaradi protiljudskega delovanja ostalih komisarjev. Vlada je pooblastila Gottwalda, da vodi pogajanja za novi Svet. Imenovali so tudi posebno komisijo, ki proučuje položaj, ki je nastal po ostavki ministrskega podpredsednika Ursinyja.

Vodstvo sindikatov zahteva udeležbo pri sejah Ljudske fronte za imenovanje novih komisarjev in za rešitev drugih važnih vprašanj. Vse množične organizacije zahtevajo udeležbo pri teh pogajanjih. V tem smislu so delavci vseh tovarn, kakor tudi vse organizacije poslale resolucije vladi.

Sprejem množičnih organizacij v Ljudsko fronto podpirajo komunistična, socialistična in kmečka stranka. Upirajo pa se narodnosocialistična stranka, slovaška ljudska stranka in slovaška demokratična stranka.

Ob prihodu Gottwalda v Bratislavo je slovaška komunistična stranka izdala proglas, v katerem zahteva, naj bi bile v novem slovaškem Svetu zastopane vse demokratične in antifašistične sile na Slovaškem.

Češka mladina je izglasovala resolucijo, s katero zahteva, naj vlada podvzame ukrepe za takojšnjo rešitev krize in zagotovitev oskrbe prebivalstva na Slovaškem, ter odstranitev vseh, ki so bili udeleženi v zaroti ali kompromitirani.

TRUMAN: *Ali imajo Rusi atomsko bombo, ali je nimajo, ali jo imajo, ali je nimajo, ali jo...*

SPOZNANJE OB MORJU

ALOJZ REBULA

(Ta novela je bila nagrajena na literarnem tečaju v II. skupini z drugo nagrado).

«Kdaj odplove barka v Koper?»

Vse tisto jutro nisem imel v mestu kaj početi, zato sem hodil gor in dol po pomolu in čakal. Že prej sem bil izvedel od nekega pristaniškega pohajača točno uro odhoda bark in parnikov v mala mesteca od istrski obali. Vendar sem vprašal še enkrat kakor vsi neodločni ljudje.

«Ob pol enajstih!» se je oglasilo v hreščavi tržaščini iz postarnega možička, ki je bos in z zavihanimi hlačami prenašal iz ladje na kopno neke težke zaboje.

Iz naglasa tistih par besed sem razumel, da je mož ali lastnik ladje ali uslužben na njej, skratka, da mu ni vseeno, ali se vkrcam na to ploščato in neokretno barko ali pa da počakam še tri četrt ure na udobni, vse ponosnejši parnik. Njegov glas je imel nekaj neprisiljeno vabljivega kakor: seveda, k nam boste sedli, kaj bi čakali še celo uro!

Tisto jutro je bilo v tem globokem kotu Jadrana kakor čar. Na kraški strani je gmajna že očitovala prve znake jesenskega rumenenja, istrska obala je migotala v prozorni megli s svojimi nizko obraslimi pobočji. Sredi teh dveh kopnin je kakor v objemu počival Jadran, zaspan v svojo globoko spokojnost. V kaj se ne bi ob takem pozorišču zasanjalo tudi najmočnejše srce!

Sedel sem na zadnjem koncu barke na nizek stol, stoječ ob odprtini za motor. Potem ko je možiček zlezel vanjo, je divje zaropotalo, dim nafte nam je udaril v nosove in barka se je ločila od pomola. Na mojo desno je bila prisedla tik pred odhodom mlada ženska: prikupen romanski obraz, neprisiljeno vedenje, sicer delavska zunanjost.

«Ali morda veste, koliko stane voznina?», sem vprašal, da nekaj rečem. «Sama ne vem, danes se prvič peljem v Koper z barko», se je glasil prostodušni, smehljajoči se odgovor.

Barka je bila natrpana. Kakor panj je šumela tista pisana množica istrskih kmetic, ki so se v običajnem živžavu vračale iz mesta. Polni so bili stoli, boki, krn. Zvonki smeh je odmeval med tem zdravim istrskim rodom, ki ga tako malo poznam.

V tem sem se bil že vplel v razgovor s sopotnikom na svoji levici. Bil je čokat mlad mož okoli pet in tridesetih let, šel je v Koper na mestni odbor, da bi vložil prošnjo za prehod preko meje. Doma, v neki majhni vasi v notranjosti Krasa ga je čakala žena z enim otrokom. Po petnajstih letih dela in bivanja v mestu se bo spet naselil v rojstnem kraju, kjer je zdaj pod novo oblastjo za vse dela na pretek. V tem mladem, mišičastem kovaču sem spoznal našo trdoživo kraško korenino, ki se sicer da izruvati in presaditi, a tako vztrajno hrani v sebi sokove domače grude. Kljub dolgoletnemu bivanju med italijanskimi ljudmi je govoril prav dobro slovenski, z nasmehom je poudaril enotnost v hotenju delavstva, včasih le z udarcem pesti ali noge hotel še bolj podkrepiti svoje izjave: lik delovnega človeka, kakršnih smo vajeni videti na tisoče.

Medtem je moja sopotnica na desni molčala ves čas, nekam zamišljeno sklonjena predse. Z levo roko si je kakor v utrujenosti podpirala glavo, v desni pa je — kakor sem šele tedaj opazil — držala odprto pismo in brala. Videti je bilo, da pisma ni brala prvič, kajti strmela je vanj brez znamenja kakršnega koli razpoloženja: nepremično, topo, zdolgočaseno. Kakor vzame človek v roke časopis, ki ga je že večkrat prebral, le da da neko zaposlitev očem.

Barka je ropotaje puščala za sabo že zadnji valolom. Na dolgem, v mnogih krajih že okrušenem zidu, zgrajenem iz mogočnih oklesanih kamnov in opletenem s kupi zarjavele bodeče žice, je stala ogromna jata galebov. Cela ploščad je migotala pod nenehnim stopicanjem stoterih dolgih nožic. Tako nekako je menda tudi tam na brezljudnem severu, kjer na obalah oledenelih morij domujejo polarne ptice, osamele in svobodne!

Ob tem pogledu je tudi mladi kovač utihnil. Meni pa so se sprva nevede, potem pa kljub očitanju vesti parkrat oči vkradle v ono stran na ženskino pismo. Ko sem se zavedel, da je to vendar več kot nekorektnost, in sem se odločno obrnil v drugo stran, da spet načnem pogovor z delavcem, mi je v glavi že stal zaokrožen stavek.

Bilo je napisano v okroglih črkah, bolj spretnih nego nerodnih.

Glasilo se je v italijanščini:

«Almira, verjemi, ti si edina ženska na svetu, ki si me osrečila...» Toda tokrat nisem spregovoril z delavcem. Zgubil sem se v bežne sanje. Srečna mladost, ki v tem bajnem okviru sijočega neba in spokojnega morja sprejemaš daleč od nekod glas nekoga, ki si hoče tvojega mladega življenja...

* * *

Šele debelušast, plavolas mornar, ki je od klopi do klopi pobiral z grobimi kretnjami voznino, je prinesel med potnike, ki so bili vsi po malem utihnili, nekaj živahnosti. S kupom vsakovrstnih lirskih bankovcev v mesnatih rokah je šel od potnika do potnika, izkričaval ceno voznine in odšteval denar. Ob tej priliki sta se razgovorila med sabo tudi moja sopotnika, delavec in mlada ženska, ki je bila medtem že spravila pismo. Sprijaznjena sta bila takoj, ko sta uvidela, da sta oba namenjena v isti kraj, in sicer po istem opravku. Mlada ženska je šla tudi prosit za dovoljenje, da bi obiskala mater nekje pri Bujah.

«Ravno prevčerajšnjim so začeli s trgatvijo. To mora biti krasno, ob takem vremenu! Mama mi je rekla, da moram priti za vsako ceno! Sploh se bojim, da moj sin ne bo več hotel nazaj v mesto!».

«Ste poročeni?» je šepnil delavec skoraj začudeno. In je pogledal mladi ženi v obraz, kakor bi hotel iz njega razbrati znake materinstva.

«Mož mi je padel 1942 v Afriki. Sama sem s tem otrokom. Čez teden dni se začne šola, pa moram stopiti ponj. Težko mu bo nazaj s kmetov!».

Ženska je govorila umirjeno, brez vsakega občutja, z običajnim nasmeškom na prikupnem obrazu. Postal sem nanjo pozoren. S sočutjem sem opazoval oči, obraz kretnje te skrite žrtve druge svetovne vojne.

«S 3000 lirami mesečne pokojnine človek ne more ne živeti ne umreti», je povzela z nekam utrujenim glasom». Hodim za snažilko, da zaslužim zase in za otroka. Doma me ni skoraj ves dan, med počitnicami sem vsako jutro postavila fanta na posteljo, tam je med igračami presedel tudi cele dneve».

Kadar je omenila otroka, je bilo čutiti v njenih besedah neko odsotnost, kakor da otrok sploh ni njen in da ga ima le v oskrbo. Morda ji je celo v breme... Pomanjkanje ljubezni ali pa posledica težke vsakodnevne borbe za obstanek?

«Letos, ko bo fant začel hoditi v šolo, ne vem, kako bo...».

In po premolku, v katerem sem šele tedaj spoznal neko trudno splahnelost lepega obraza, je pristavila:

«Kajti jaz sama sem bolna».

Delavec na moji levi je skušal razvedriti pogovor:

«Zakaj pa se ne bi omožili?»

Mlada mati se je brezčutno nasmehnila: tisti nasmeh je bil kakor brez dna.

«Moškim ne verjamem več nič, ne morem jim verjeti, pa naj govorijo, kar hočejo!» Tako rekoč je v rahli razburjenosti parkrat zamahnila z roko.

Globoko v notranjosti zaliva se je prikazal Koper, ves sijoč na malem rtiču pod opoldanskim soncem. Najlepši jesenski dan je žarel nad istrsko jesenjo.

Razgovarjali smo se naprej o marsičem.

Toda ni bilo, da bi tako nepričakovano zadeto kakor prej užival nad čudovitim dnevom. Tudi najlepša sončna luč mrkne, kadar zasije nad trpljenjem.

Na parniku proti Kopru

«Pokusi, kako je dobro!»

KAM DRČI UMETNOST V ZAPADNEM SVETU

Nekaj zapiskov o italijanski filmski umetnosti ali bolje o filmski industriji

Leta 1935 je fašizem že dosegel relativno trdnost in sigurnost: delavski razred je bil vklenjen v verige ter neorganiziran, intelektualci in napredni politični možje pa so bili v konfinacijah ali pa so imeli zamašena usta. Tudi filmsko produkcijo so fašisti vpregli v svoj imperialistični voz. Ustanovili so Generalno direkcijo za filmsko proizvodnjo, ki je bil kontrolni organ. Filmsko produkcijo pa so delno «nacionalizirali». Po eni strani je prišla v roke najreakcionarnejšega fašističnega kapitalizma, po drugi strani pa so v Rim navalila krdela denarnih pustolovcev in lovcev za zaslužki, ki so za vloženi denar hoteli čim več zaslužiti ter se poleg dobičkarstva zopet oprijeli svojih prvotnih poslov, to je lastništva javnih hiš in trgovine na debelo. «Umetniško višino» italijanskega filma si pod peto takih lastnikov lahko predstavljamo. Ko je bil pozneje uveden še državni monopol na uvoz inozemske filmske produkcije, je italijanska filmska produkcija padla na raven najnizkotnejše pustolovščine.

V prvi fazi vojne, to je takrat ko so bile druge evropske države popolnoma izločene s filmskega tržišča, so bili zaslužki še večji. No potem pa so se dogodile «nevšečne» stvari v Stalingradu, El-Alemeinu in ne dolgo zatem tudi v samem Rimu. In ko je 4. junija 1945. leta zadnji Nemec zapustil rimske filmske naprave, se je ponovno pričela bitka, ki so jo že dolgo časa vodili delavci, tehniki, intelektualci, umetniki in novinarji, to je dati Italiji filmsko produkcijo, ki bo stala na bolj zdravih in demokratičnih temeljih.

Takoj so spoznali, da prihaja po odpravi monopola nevarnost z druge strani. Italijo so preplavili ameriški filmi, ki so zaradi nizke vrednosti domačih filmov, našli pri občinstvu dobrega odjemalca ter zavzeli značaj «dumpinga». Pričela se je bitka med ameriškim in italijanskim filmom, ki je zavzemala dramatične oblike, kajti od nje ni zavisel samo razvoj italijanske filmske produkcije, temveč tudi delo in kruh za deset in deset tisoče delavcev.

Borba italijanskih borcev za kvalitativno izboljšanje italijanske filmske produkcije, pa se je izcimila v borbo med italijanskimi kapitalisti in ameriškimi filmskimi trusti, ki so dobili polno pomoč za osvojitev italijanskega trga ne samo pri vladni politiki, temveč tudi pri skupinah italijanskih kapitalistov in razpečevalnih družb, ki so se odkrito postavili v ameriški tabor. Pričela se je borba v iskanju lahkih filmskih sižejev, s katerimi lahko konkurirajo ameriški «rumeni» filmski produkciji. Umetniška raven filma je postranska stvar, kajti dobršen del italijanske filmske publike je že zastrupljen od filmov razkošja, gangstrstva, kapitalističnega raja osladnih ljubezenskih zgodbic milijonarjev in nižjekastnih deklet ter prikazovanja življenja, ki ima svoj najvišji odraz v «Molohu». Producirati filme z globoko umetniško ali sociološko vsebino, s katerimi bi zajezili nezadržen padec v dekadenco, v katerega drvi italijanska filmska produkcija, pa ne najde odziva pri delničarjih filmskih družb, ker bi v prvem času gotovo bila produkcija takih filmov pri sedanji kinopubliki, ki se ji «ne ljubi misliti», imela pasiven finančni izid. Jasno pa je, da produkcija «rumenih» filmov po svoji vsebini odgovarja istočasno ne le želji kapitalistov po dobičkih, temveč tudi njih miselnosti.

Zato ustvarjajo filme z istimi sižeji, kakor jih imajo na stotine in stotine najslabših filmov iz onstran oceana, ki preplavljajo italijanski filmski trg, pronicajoč že v vsako najzakotnejšo vasico ter razširjajoč ameriško civilizacijo, civilizacijo razkošnih nočnih lokalov, civilizacijo neizprosne borbe med posamezniki, civilizacijo rasizma in atomske bombe.

Tu pa pride do druge, veliko večje bitke, v kateri se odločuje usoda celotnega človeštva.

L. JOZE

F. M. DOSTOJEVSKI
OB 126 OBLETNICI ROJSTVA

11. t. m. je poteklo 126 let, kar se je rodil slavni ruski romanopisec Fjodor Mihajlovič Dostojevski. Malokateri svetovni pisatelj je doživel toliko prevodov svojih del, o malokaterem je bilo toliko napisanega kot o Dostojevskem.

Dostojevski je s svojo globoko psihologijo, s svojim izrednim analitičnim darom opazovanja in opisovanja najvišjih in najnižjih utripov človeške psihike zrevolucioniral malone vso novejšo svetovno književnost. Ni zastonj napisal o njem neki kritik, da najdemo skoraj v slehernem sodobnem pisatelju drobec Dostojevskega. V mladosti se je bil udeležil zarote dekabristov (socialnih revolucionarjev), obsojen je bil na smrt in tik pred ustrelitvijo pomiloščen. Nato je bil pregnan v Sibirijo, kjer je preživel skoraj 10 let v carističnih zaporih. Ta dva pretresljiva dogodka sta vplivala ne le na vse njegovo poznejše življenje, marveč tudi na vse njegovo poznejše pisateljsko udejstvovanje. «Zapiski iz mrtvega doma», (to je iz sibirskih zaporov) so mu prinesli svetovno slavo, ki so jo nato stopnjevali njegovi po vsem svetu razširjeni romani: «Ponižani in razžaljeni», «Idiot», «Besi», «Mladenič», «Bratje Karamazovi», «Zločin in kazen».

Pretres ob pričakovanju ustrelitve in zapor v Sibiriji sta verjetno tudi povzročila, da je pozneje v ideološkem pogledu krenil marsikdaj stran od svoje mladostne revolucionarnosti. Z vso dušo pa je ostal revolucionar v umetnosti, kakor je ostal tudi vse življenje pobornik ponižanih in razžaljenih», mož najčistejše in najglobljje človečnosti. Junaki iz njegovih romanov so pogostoma težko dedno in duševno obremenjeni. Njihovi značaji so zavozlani, problematični, polni kontrastov. Toda nad vsemi temi kritičnimi točkami se visoko dviga njegova genialna pripovedna umetnost, nad katero je po pravici nekoč obstrmel ves svet. In če lahko rečemo, da je bil v poznejših letih v marsikaterih ideoloških ozirih nazadnjak, je vendarle vsa njegova pisateljska delavnost eno samo veliko revolucionarno dejanje, čigar vpliv sega tudi v najnovejšo književnost. Kot visok in tenak obelisk moli iz njegovega dela izpoved Ivana Karamazova, «Veliki inkvizitor», v kateri so kritično vsebovani in ideološko obsojeni trhli temelji zapadnega sveta.

Vl. B.

Prva mera fašističnih zatiralcev je bila ukinitev slovenskega tiska. Zato nam je danes toliko bolj pri srcu. Zato ga širimo in prispevajmo v tiskovni sklad!

Pesnik F. v. Schiller

Pred 188 leti (10. 11. 1759) se je rodil veliki nemški pesnik in dramatik Friedrich von Schiller. S svojim še pomembnejšim sodobnikom Goethejem, enim izmed vrhov evropske kulture, je bil eden od ustanoviteljev novejše nemške poezije in prvi resnični nemški dramatik. V njegovi dobi je pomenila sleherna njegova drama resnično revolucionarno dejanje. V «Razbojnikih», svojem dramatičnem prvencu, nastopa kot borec za svobodo posameznika proti predsodkom takratne fevdalne družbe. Poln je romantičnega patosa in zanosa, a v poznejših delih zmerom globlje prodira tudi v duševno strukturo svojih junakov. Najbolj znane njegove drame, ki smo jih videli skoraj vse tudi na slovenskem odru, so še: «Viljem Tell», «Don Carlos», «Marija Stuart», «Spletke in ljubezen», in še druge. Slavna je tudi njegova pesnitev «Zvon», ki obsega človeško življenje od rojstva do smrti.

Skrb za dvig umetnosti v ČSR

Češkoslovaški prosvetni minister Dr. Jaroslav Stransky je na na dan državnega praznika 28. oktobra razdelil državne nagrade za leto 1947. Državno nagrado za glasbeno umetnost je prejel skladatelj Dr. Ladislav Vycpalek za delo «Ceske requiem». Nagrado za gledališko umetnost je dobil ravnatelj bratislavskega Narodnega gledališča Andrej Bagar. Nagrado za literaturo je dobil in memoriam narodni umetnik Dr. V. Vančura za delo «Obrazy z dejin naroda českeho». V oblikovalni umetnosti je odbor prisodil nagrado in memoriam slikarju Cyprianu Majerniku za ciklus slik iz časa vojne s posebnim ozirom na njegovo delo «Neslychane setkani». Na polju znanosti so dobili nagrade: v prirodoslovni stroki prof. Karlovo univerze Dr. František Slavik za delo «Nerostopisa ložiska užitkovych mineralu Slovenska», v stroki duhovne vede učenjak svetovnega glasu orientalist prof. Karlove univerze Dr. Bedrich Hrozny za delo «Nejstarši dejiny predni Asie a Indie» in v tehnični stroki rektor tehnične visoke šole Dr. Edvarda Beneša v Brnu, Dr. Ing. Vaclav Kubelka za delo «Koželušstvi dil I. a II». Vsaka nagrada znaša 100.000 Kčs.

Naša Vika Podgorska

Ob 25-letnici umetniškega delovanja naše rojakinje

Slovenski gledališki umetniki so si ustvarili tradicijo in sloves izven ožje domovine že davno pred prvo svetovno vojno. V Zagrebu so delovali naši dramski prvaki Ignacij Borštnik, Zofija Borštnik-Zvonarjeva, v operi pa tenorist Josip Rijavec in basist Josip Križaj. Po vojni se je število slovenskih rojakov na zagrebškem odru močno povečalo. Med tistimi, ki so se iz Slovenije napotili v Zagreb, štejemo danes v prvi vrsti režiserja Hinka Nučiča in tragedinjo Viko Podgorsko.

Podgorska je hči sončne Gorice (Podgora). Ko se je končala prva svetovna vojna in je prišla slovenska Gorica pod italijansko oblast, ni hotela ostati pod tujim jarmom. Odšla je v Slovenijo, in sicer v Maribor, kamor je povedla pot mnoge slovenske rojake, ki so bili primorani zapustiti rodno grudo. V Mariboru je l. 1919 Hinko Nučič snoval slovensko gledališče. Vika Podgorska se je ustavila pri njem, vstopila v igralsko šolo, jo absolvirala in bila takoj angažirana, ko so spoznali njeno izrazito nadarjenost za oder. Rasla je od vloge do vloge in ko je l. 1921. šla gostovat v Zagreb, kjer sta z Nučičem nastopila v Halbejevi «Mladosti» ter v Shawovi «Obrti gospe Warren». V teh dveh nastopih sta tolikanj uspela, da sta bila oba takoj angažirana za zagrebško dramo.

Na zagrebškem odru se je prvotna sentimentalka in naivka razživela in se razvila najprej v igralko karakternih vlog, nato pa se je usmerila v tragične vloge. Njena igra se je stopnjevala od nastopa do nastopa, postajala je bolj in bolj čista in je slednjič dosegla stopnjo popolne dramske umetnice.

V četrtstoletju, odkar nastopa v Zagrebu, je Podgorska odigrala nekaj sto različnih vlog. Najvažnejše med njimi so: satirka v Gundulićevi «Dubravki», Marjana Margetička v Krležovi drami «Vučjak» in Laura Lenbachova v istega pisatelja «Agoniji». To vlogo igra Podgorska z velikanskim uspehom že dvajset let in si jo je izbrala tudi za svojo jubilejno predstavo. Nadalje je Podgorska igrala z velikim uspehom naslovno vlogo Ogrizovičeve «Hasanaginice», vlogo Solvejg v Ibsnovem «Peeru Gyntu», naslovno vlogo v Shawovi «Sveti Ivani», partijo Leah v Anskega «Dybuku» ter razne vloge v Pirandellovih, Lenormandovih, Gantillonovih in O'Neillovih dramah. Posebno pozornost so zbudili tudi liki iz klasične literature, ki jih je ustvarila n. pr. Kasandra v Euripidovih «Trojankah», Racinovi «Fedri» ter v Shakespearovem repertoarju, zlasti kot Kleopatra, Porcija, Viola in Ariel. Višek svoje umetnosti pa je dosegla Podgorska v slovanskem repertoarju: kot Grušenka v Dostojevskega «Bratih Karamazovih», Nastja Filipovna v «Idiotu» istega pisatelja, Nastja v Gorkega drami «Na dnu» in kot mati v istoimenski drami češkega pisatelja Karla Čapka. Za to ustvaritev je prejela lani nagrado komiteta za kulturo in umetnost pri vladi FLRJ.

Svoje uspehe na odru dosega umetnica z intenzivnostjo doživljanja, sugestivnostjo in močjo odrskega izražanja v kretnji in besedi. V njeni igri ni mrtvih praznin in nezanimivih trenutkov, močni ritem njenega ustvarjanja se ne izgublja v plitkem in brezbarvnem priučenem profesionalizmu. V nobeni vlogi ne štedi svoje duševne in fizične sile. Njen repertoar je širok in mnogovrsten, sega od Shakespeara do Goetheja, od Tolstega do Gorkega, od Strindberga do Shawa, od Cankarja do Krleže. Med največje uspehe njenega umetniškega delovanja prištevajo lik prerokinje Kasandre v Euripidovih «Trojankah». V gledališču pa je tiha in disciplinirana, resna in skromna — zaradi česar jo primerjajo s slovito italijansko tragedinjo polpretekle dobe Eleonore Duse.

Danes je Vika Podgorska na višku svoje umetnosti. Svoje slovenstvo je poudarjala vselej, kadar je šlo za afirmacijo njenega rodu in kadar se je le nudila prilika, je posebno požrtvovalno sodelovala pri uprizoritvah slovenskih, zlasti Cankarjevih dram v Zagrebu. Ob njenem umetniškem jubileju je bila v veži zagrebške drame tudi razstava slik in dokumentov, ki pričajo o delu in uspehih naše rojakinje v zadnjem četrtstoletju delovanja zagrebške Talije.

Številnim čestitkam, ki jih je prejela Vika Podgorska z vseh strani sveta, se pridružuje s čestitkami s tem skromnim člankom, ki naj izraža ponos nas Primorcev na našo rojakinjo umetnico tudi «Primorski dnevnik».

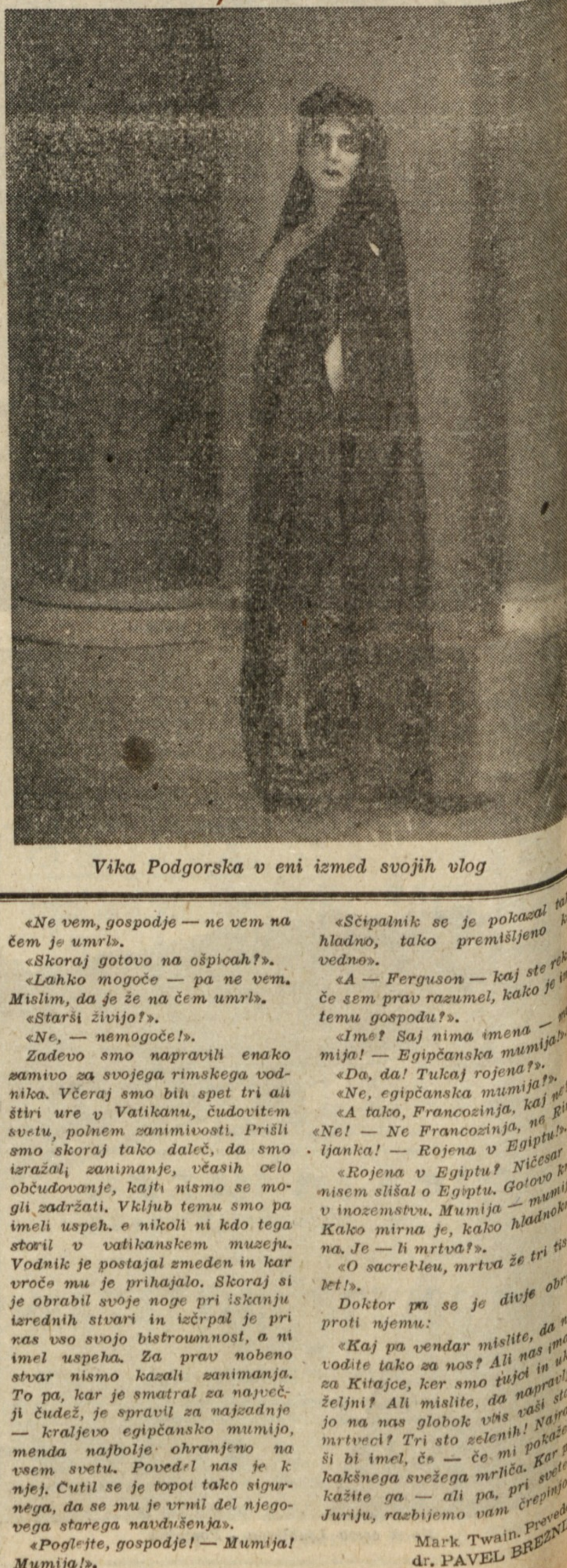

Vika Podgorska v eni izmed svojih vlog

Pet besed o vodnikih

MARK TWAIN

Hočem vam tudi nekaj povedati o Michelangelu Buonarottiju — navadil sem se namreč, da se klanjam mogočnemu geniju Michelangela — moža, ki je bil velik v pesnikovanju, slikanju, plesanju, stavbarstvu velik v vsem, kar je podvzel. Nimam pa rad Michelangela za zajtrk, za predjužnik, za obed, za čaj, za večerjo, za pred jedjo in po jedi. Ob priliki si želim spremembe. V Genovi je narisal vsako stvar, v Milanu so on ali njegovi učenci narisali vsako stvar; narisal je Lago di Como; v Padovi, Veroni, Benetkah, Bologni nismo drugega čuli od vodnikov, kakor o Michelangelu. V Florenci je bil naslikal vse, narisal skoraj vse; če pa česar ni narisal, je imel navado sedeti na kamnu, ki se mu je bil priljubil, in ta kamen so nam pokazali. V Pisi je narisal vse, izvzemši star stolp; pa tudi tega bi mu bili podtaknili, če ne bi stal tako presneto postrani. Narisal je pristanišče v Leghornu in novo carinarnico v Citta Vecchiji. Toda tu — to je pa naravnost strašno. Narisal je cerkev sv. Petra, narisal je papeža, narisal je Pantheon, uniformo papeževih vojakov, Tibero, Vatikan, Kolizej, Kapitol, Tarpejsko pečino, palačo Barberini, Sv. Ivana v Lateranu, Campagno, Appijsko cesto, sedem gričev, Caracalline kopeli, Claudijev vodovod, Cloaco Maximo — večni dolgočasnež je narisal «večno mesto», in če vsi ljudje in vse knjige ne lažejo, je naslikal vse v njem. Slednjič je moj prijatelj rekel vodniku: dovolj, dovolj, dovolj! Ne pravite več! Kar skrajšajte in recite, da je Italija ustvarjena po risbah Michelangela.

Naš vodnik nam je to povedal. Vodil nas je mimo tisočev slik in kipov, po širokih vatikanskih hodnikih in mimo tisočev slik in kipov v dvajsetih drugih palačah. Pokazal nam je veliko sliko v Sikstinski kapeli in slik dovolj, da bi mogli poslikati vsa nebesa — vse prav okusne in slikane od Michelangela.

In tako smo začeli z njim igro, s katero smo premagali marsikaterega italijanskega vodnika, namreč z bedastimi, idiotskimi vprašanji. Saj ti ljudje ne sumijo ničesar in nimajo pojma o sarkazmu.

Pokaže nam kip in pravi: «Bronast kip».

Pogledamo ga površno in doktor vpraša: «Od Michelangela?».

«Ne, — ne vem od koga».

Nato nam pokaže stari forum romano. Doktor vpraša: «Od Michelangela?».

Vodnik ga debelo pogleda: «Ne — tisoč let pred njegovim rojstvom».

Nato obelisk iz Egipta. Spet: «Od Michelangela?».

«O, Mon Dieu, gospodje! To je dvatisoč let pred njegovim rojstvom».

Včasih je postal tako utrujen od takega neprestanega spraševanja, da se je slednjič bal, nam sploh kaj pokazati. Ta človek nam je vedno skušal v glavo vbiti misel, da je Michelangelo edini odgovoren za ustvarjenje enega dela sveta, da pa na nekak način še ni imel uspeha.

Na tem mestu bi pa še rad napravil opombo, ki se tiče teh potrebnih škodljivcev, evropskih vodnikov. Marsikdo si je želel v svojem srcu, da bi mogel izhajati brez vodnika. Ker je pa vedel, da ne more, si je zaželel kakšne zabave z njim, kot nagrado za njegovo neprijetno družbo.

Genovski vodniki so zelo veseli, če morejo voditi Američane, ker se ti tako silno čudijo nad vsako Kolumbovo relikvijo. Naš vodnik je skakal okoli nas, kakor bi bil požrl peresnico. Bil je ves začuden, ves nemiren. Dejal je v slabi angleščini:

«Pridite z menoj, gospoda, pridite! Pokazal vam bom pismo, ki ga je napisal Krištof Kolumb — on sam — s svojo lastno roko, pridite!». Vedel nas je v mestno hišo. Po silno učinkovitem rožljanju s ključi in odpiranju ključavnic je ležala razgrnjena pred nami popackana starinska listina. Vodniku so se oči kar iskrile. Plesal je okoli nas in potrkal na pergament s prstom:

«Kaj sem vam rekel, gospodje?». Ali ni tako? Poglejte! Rokopis Krištofa Kolumba, pisan od njega samega!

Mi smo gledali ravnodušno, brezbrižno, doktor pa je med mučnim molkom listino zelo natančno preiskoval. Nato pa je rekel brez vsakega vidnega zanimanja: «Čujte, Ferguson, kako ste rekli, kako se je pisala stranka, ki je to pisala?».

«Krištof Kolumb, veliki Krištof Kolumb».

Na novo natančno preiskovanje.

«A — ali ga je pisal sam — ali kako?».

«On sam je to pisal! — Krištof Kolumb — Pisava njegove lastne roke, pisal on sam».

Doktor je odložil listino in dejal:

«Kaj? Videl sem v Ameriki dečke, ki imajo samo štirinajst let, pa lepše pišejo kot to le».

«Toda to je veliki Kri...».

«Kaj me briga, kdo je to! To je najslabša pisava, ki sem jih sploh kdaj videl». Ne smete misliti, da se lahko ponašate pred nami, ker smo tujci. Saj nismo popolni bedaki. Ce imate kakšne posebne vzorce za lepopisje — sem z njimi! Ce ne, pa pojdimo».

Sli smo. Vodnik je bil precej omajan, poskusil pa je še enkrat svojo srečo. Imel je nekaj, s čimer nas je mislil premagati. Dejal je:

«Oj, gospodje, prišli boste z menoj! Pokazal vam bom krasen oj imeniten kip Krištofa Kolumba! — Sijajen — velik, imeniten!».

Privedel nas je do krasnega spomenika — ki je bil res krasen stopil je nazaj, in se postavil v pozo: «Oj, poglejte, gospodje! — Krasen, velik kip Krištofa Kolumba! — Krasen kip, krasen podstavek!».

Doktor si je nataknil ščipalnik, ki si ga je bil omislil prav za takšne prilike:

«A — kaj ste rekli, kako se imenuje ta gospod?».

«Krištof Kolumb! Veliki Krištof Kolumb!».

«Krištof Kolumb? Veliki Krištof Kolumb? — Ja, kaj pa je napravil?».

«Odkril Ameriko! — Odkril Ameriko — Oj, ta vrag!».

«Odkril Ameriko? — Ne, to pač ni mogoče! Mi sami smo ravnokar prišli iz Amerike, pa o tem nismo ničesar slišali. Krištof Kolumb — lepo ime — ali je že mrtev?».

«Oh, corpo di Bacco — Tri sto let».

«Na čem pa je umrl?».

«Ne vem, ne morem vam povedati».

«Morda na kozah?».

«Ne vem, gospodje — ne vem na čem je umrl».

«Skoraj gotovo na ošpicah?».

«Lahko mogoče — pa ne vem. Mislim, da je že na čem umrl».

«Starši živijo?».

«Ne, — nemogoče!».

Zadevo smo napravili enako zanimivo za svojega rimskega vodnika. Včeraj smo bili spet tri ali štiri ure v Vatikanu, čudovitem svetu, polnem zanimivosti. Prišli smo skoraj tako daleč, da smo izražali zanimanje, včasih celo občudovanje, kajti nismo se mogli zadržati. Vkljub temu smo pa imeli uspeh. e nikoli ni kdo tega storil v vatikanskem muzeju. Vodnik je postajal zmeden in kar vroče mu je prihajalo. Skoraj si je obrabil svoje noge pri iskanju izrednih stvari in izčrpal je pri nas vso svojo bistroumnost, a ni imel uspeha. Za prav nobeno stvar nismo kazali zanimanja. To pa, kar je smatral za največji čudež, je spravil za najzadnje — kraljevo egipčansko mumijo, menda najbolje ohranjeno na vsem svetu. Povedel nas je k njej. Čutil se je topot tako sigurnega, da se mu je vrnil del njegovega starega navdušenja.

«Poglejte, gospodje! — Mumija! Mumija!».

«Ščipalnik se je pokazal tako hladno, tako premišljeno kot vedno».

«A — Ferguson — kaj ste rekli, če sem prav razumel, kako je imel temu gospodu?».

«Ime? Saj nima imena — mumija! — Egipčanska mumija!».

«Da, da! Tukaj rojena?».

«Ne, egipčanska mumija!».

«A tako, Francozinja, kaj ne?».

«Ne! — Ne Francozinja, ne Rimljanka! — Rojena v Egiptu!».

«Rojena v Egiptu? Ničesar še nisem slišal o Egiptu. Gotovo kraj v inozemstvu. Mumija — mumija! Kako mirna je, kako hladnokrvna. Je — li mrtva?».

«O sacrebleu, mrtva že tri tisoč let!».

Doktor pa se je divje obrnil proti njemu:

«Kaj pa vendar mislite, da nas vodite tako za nos? Ali nas imate za Kitajce, ker smo tujci in ukaželjni? Ali mislite, da napravljajo na nas globok vtis vaši stari mrtveci? Tri sto zelenih! Najraje bi imel, če — če mi pokažete kakšnega svežega mrliča. Kar pokažite ga — ali pa, pri svetem Juriju, razbijemo vam črepinjo».

Mark Twain. Prevedel dr. PAVEL BREZNIK